

II

(Informacje)

INFORMACJE INSTYTUCJI I ORGANÓW UNII EUROPEJSKIEJ

KOMISJA

Komunikat komisji w sprawie egzekwowania prawa dotyczącego pomocy państwa przez sądy krajowe

(2009/C 85/01)

1. WPROWADZENIE

1. W 2005 r. Komisja przyjęła mapę drogową reformy pomocy państwa, Plan działań w zakresie pomocy państwa⁽¹⁾, w celu ulepszenia skuteczności, przejrzystości, wiarygodności i przewidywalności systemu pomocy państwa w ramach traktatu WE. W oparciu o zasadę „mniejszej i lepiej ukierunkowanej pomocy państwa” głównym celem planu działania jest zachęcenie państw członkowskich do zmniejszenia ich ogólnej pomocy i jednoczesnego przekierowania zasobów pomocy państwa na horyzontalne cele związane ze wspólnym interesem. W tym kontekście Komisja potwierdza swoje zobowiązanie przyjęcia restrykcyjnego podejścia wobec pomocy niezgodnej z prawem i ze wspólnym rynkiem. Plan działania w zakresie pomocy państwa zwraca uwagę na potrzebę lepiej ukierunkowanego egzekwowania i monitorowania pomocy państwa przyznawanej przez państwa członkowskie oraz podkreśla, że wnoszenie spraw do sądów krajowych przez osoby prywatne może przyczynić się do osiągnięcia tego celu poprzez zapewnienie zwiększonej dyscypliny w dziedzinie pomocy państwa⁽²⁾.
2. Przed przyjęciem planu działania w dziedzinie pomocy państwa Komisja zajęła się rolą sądów krajowych w obwieszczeniu o współpracy pomiędzy sądami krajowymi a Komisją w dziedzinie pomocy państwa, opublikowanym w 1995 r.⁽³⁾ („obwieszczenie o współpracy z 1995 r.”). Obwieszczenie o współpracy z 1995 r. wprowadziło mechanizmy współpracy i wymiany informacji pomiędzy Komisją i sądami krajowymi.
3. W 2006 r. Komisja zleciła przeprowadzenie analizy dotyczącej egzekwowania przepisów o pomocy państwa na poziomie krajowym⁽⁴⁾ („analiza egzekwowania przepisów”). Jej celem była szczegółowa analiza egzekwowania przepisów o pomocy państwa przez osoby prywatne w różnych państwach członkowskich. Na podstawie analizy egzekwowania przepisów stwierdzono, że w latach 1999–2006 na poziomie państw członkowskich znacznie zwiększyła się liczba wszczętych postępowań sądowych, dotyczących pomocy państwa⁽⁵⁾.
4. Jednakże analiza egzekwowania przepisów wykazała również, że duża liczba postępowań sądowych na poziomie państw członkowskich nie miała na celu zmniejszenia antykonkurencyjnych skutków pomocy państwa. Przyczyną było to, że niemal dwie trzecie orzeczeń poddanych analizie dotyczyło spraw wniesionych przez podatników wnioskujących o zwolnienie z rzekomo dyskryminującego obciążenia podatkowego⁽⁶⁾ oraz spraw wniesionych przez beneficjentów w celu zakwestionowania próby odzyskania pomocy państwa niezgodnej z prawem i ze

⁽¹⁾ Plan działania w zakresie pomocy państwa: Gorzej i lepiej ukierunkowana pomoc państwa: mapa drogową reformy pomocy państwa na lata 2005–2009, COM(2005) 107 wersja ostateczna.

⁽²⁾ Plan działania w zakresie pomocy państwa, pkt 55 i 56.

⁽³⁾ Dz.U. C 312 z 23.11.1995, s. 8.

⁽⁴⁾ Dostępne pod adresem http://ec.europa.eu/comm/competition/state_aid/studies_reports/studies_reports.cfm Analiza obejmowała jedynie państwa UE-15.

⁽⁵⁾ Całkowity wzrost ze 116 do 357 spraw.

⁽⁶⁾ 51 % wszystkich orzeczeń.

wspólnym rynkiem⁽⁷⁾. Liczba sporów prawnych kwestionujących podjęte decyzje, mających na celu wyegzekwowanie zgodności z zasadami pomocy państwa była stosunkowo niewielka: sprawy skierowane przez konkurencję beneficjenta przeciwko władzom państwa członkowskiego w celu uzyskania odszkodowania, wydania nakazu odzyskania środków lub nakazu tymczasowego odzyskania pomocy na podst. art. 88 ust. 3 Traktatu stanowiły jedynie 19 % orzeczeń poddanych analizie, podczas gdy sprawy skierowane przez konkurencję bezpośrednio przeciwko beneficjentom stanowiły jedynie 6 % orzeczeń.

5. Pomimo faktu, podkreślonego w analizie egzekwowania przepisów, że do tej pory rzeczywiste egzekwowanie przepisów w sądach krajowych przez osoby prywatne odgrywa stosunkowo ograniczoną rolę w pomocy państwa, Komisja uznaje, że powództwa wytaczane przez osoby prywatne mogą przynieść znaczące korzyści dla polityki w zakresie pomocy państwa. Postępowania prowadzone przed sądami krajowymi dają osobom trzecim możliwość zareagowania na wiele problemów związanych z pomocą państwa i ich rozwiązania bezpośrednio na poziomie krajowym. Dodatkowo w oparciu o orzecznictwo Trybunału Sprawiedliwości Wspólnot Europejskich („ETS”) sądy krajowe mogą zaproponować wnioskującym bardzo skuteczne środki zaradcze w przypadku naruszenia reguł pomocy państwa. To z kolei może przyczynić się do większej ogólnej dyscypliny w przyznawaniu pomocy państwa.
6. Głównym celem niniejszego zawiadomienia jest więc poinformowanie sądów krajowych i osób trzecich o środkach zaradczych dostępnych w przypadku naruszenia zasad pomocy państwa oraz przekazanie wskazówek dotyczących praktycznego zastosowania tych zasad. Dodatkowo Komisja zamierza rozwinąć swoją współpracę z sądami krajowymi poprzez wprowadzenie bardziej praktycznych narzędzi wsparcia sędziów krajowych w ich codziennej pracy.
7. Niniejsze zawiadomienie zastępuje zawiadomienie o współpracy z 1995 r. bez uszczerbku dla jakiegokolwiek interpretacji mających zastosowanie postanowień Traktatu i przepisów wykonawczych dokonanej przez sądy wspólnotowe. Dodatkowe informacje dla sądów krajowych zostaną udostępnione na stronie internetowej Komisji.

2. ROLA SĄDÓW KRAJOWYCH W EGZEKWOWANIU PRAWA O POMOCY PAŃSTWA

2.1. Kwestie ogólne

2.1.1. Identyfikacja pomocy państwa

8. Pierwsza kwestia, którą sądy krajowe oraz potencjalni powodowie muszą rozstrzygnąć stosując art. 87 i 88 Traktatu, dotyczy tego, czy dany środek rzeczywiście stanowi pomoc państwa w rozumieniu Traktatu.
9. Art. 87 ust. 1 Traktatu stanowi, że *„wszelka pomoc przyznawana przez państwo członkowskie lub przy użyciu zasobów państwowych w jakiegokolwiek formie, która zakłóca lub grozi zakłóceniem konkurencji poprzez sprzyjanie niektórym przedsiębiorstwom lub produkcji niektórych towarów, jest niezgodna ze wspólnym rynkiem w zakresie, w jakim wpływa na wymianę handlową między państwami członkowskimi”*.
10. Europejski Trybunał Sprawiedliwości wyraźnie stwierdził, że, tak jak Komisja, sądy krajowe są uprawnione do interpretowania pojęcia pomocy państwa⁽⁸⁾.
11. Pojęcie pomocy państwa nie ogranicza się do dotacji⁽⁹⁾. Obejmuje ono także, między innymi, przywileje podatkowe oraz inwestycje ze środków publicznych dokonywane w sytuacji, w której inwestor

⁽⁷⁾ 12 % wszystkich orzeczeń.

⁽⁸⁾ Sprawa 78/76 Steinike & Weinlig [1977] Rec. s. 595, pkt 14; sprawa C-39/94, SFEL i in. [1996] Rec. I-3547, pkt 49; sprawa C-354/90 Fédération Nationale du Commerce Extérieur des Produits Alimentaires i in. przeciwko Francji, [1991] Rec. I-5505, pkt 10; sprawa C-368/04, Transalpine Ölleitung in Österreich, [2006] Zb.Orz. I-9957, pkt 39.

⁽⁹⁾ Sprawa C-308/01 GIL Insurance i in., [2004] Zb.Orz. I-4777, pkt 69; sprawa C-387/92, Banco Exterior de España, [1994], Rec. I-877, pkt 13 oraz sprawa C-295/97 Piaggio [1999], Rec. I-3735, pkt 34; sprawa C-39/94, SFEL, przywołana powyżej w przypisie 8, pkt 58; sprawa C-237/04, Enirisorse [2006] Zb.Orz. I-2843, pkt 42; sprawa C-66/02, Włochy przeciwko Komisji [2005] Zb.Orz. I-10901, pkt 77.

prywatny odmówiłby wsparcia⁽¹⁰⁾. Nieistotne jest w tym przypadku, czy pomoc jest przyznawana bezpośrednio przez państwo lub organy publiczne lub prywatne utworzone lub wskazane przez państwo w celu zarządzania pomocą⁽¹¹⁾. Jednakże, aby pomoc ze środków publicznych można było uznać za pomoc państwa, musi ona sprzyjać pewnym przedsiębiorstwom lub produkcji niektórych towarów („selektywność”), w przeciwieństwie do środków ogólnych, do których art. 87 ust. 1 Traktatu nie ma zastosowania⁽¹²⁾. Dodatkowym kryterium jest zakłócenie lub ryzyko zakłócenia konkurencji oraz wpływ pomocy na handel pomiędzy państwami członkowskimi⁽¹³⁾.

12. Orzecznictwo sądów wspólnotowych⁽¹⁴⁾ oraz decyzje Komisji często dotyczyły kwestii, czy dane środki mogą zostać zakwalifikowane jako pomoc państwa. Dodatkowo Komisja wydała szczegółowe wskazówki dotyczące niektórych złożonych kwestii, takich jak zastosowanie zasady prywatnego inwestora⁽¹⁵⁾ i testu prywatnego wierzyciela⁽¹⁶⁾, okoliczności, w których gwarancje państwowe muszą być uznane za pomoc państwa⁽¹⁷⁾, traktowanie sprzedaży gruntów publicznych⁽¹⁸⁾, prywatyzacja i podobne działania państwa⁽¹⁹⁾, pomoc nieprzekraczająca progu *de minimis*⁽²⁰⁾, ubezpieczenia kredytów eksportowych⁽²¹⁾, bezpośrednie opodatkowanie działalności gospodarczej⁽²²⁾, inwestycje kapitału podwyższonego ryzyka⁽²³⁾ oraz pomoc państwa na działalność badawczą, rozwojową i innowacyjną⁽²⁴⁾. Orzecznictwo, wytyczne Komisji oraz praktyka decyzyjna mogą stanowić wartościowe wsparcie w kwestiach pomocy państwa dla sądów krajowych oraz potencjalnych powodów.

13. W przypadku wątpliwości dotyczących zidentyfikowania pomocy państwa sądy krajowe mogą zwrócić się do Komisji o wydanie opinii na podstawie sekcji 3 niniejszego zawiadomienia. Działanie

⁽¹⁰⁾ Zob. opinia rzecznika generalnego Jacobsa w sprawach połączonych C-278/92, C-279/92 oraz C-280/92, Hiszpania v. Komisja, pkt 28: „Pomoc państwa jest przyznawana wówczas, gdy państwo członkowskie udostępnia przedsiębiorstwu fundusze, które w normalnym toku zdarzeń nie zostałyby dostarczone przez inwestora z sektora prywatnego, stosującego normalne handlowe kryteria oraz nie biorącego pod uwagę innych czynników natury społecznej, politycznej lub filantropijnej”.

⁽¹¹⁾ Sprawa 290/83 Komisja przeciwko Francji [1985], Rec. 439, pkt 14; sprawa C-482/99, Francja przeciwko Komisji, [2002] Zb.Orz. I-4397, pkt 36–42.

⁽¹²⁾ Jasną analizę takiego rozróżnienia można znaleźć w opinii rzecznika generalnego Darmona w sprawach połączonych C-72 oraz C-73/91, Sloman Neptun, [1993] Rec. I-887.

⁽¹³⁾ Zob. m.in. sprawy połączone C-393/04 i C-41/05 Air Liquide Industries Belgium, [2006] Zb.Orz. I-5293, pkt 33 do 36; sprawa C-222/04, Cassa di Risparmio de Firenze i in., [2006] Zb.Orz. I-289, pkt 139 do 141; oraz sprawa C-310/99, Włochy przeciwko Komisji, [2002] Zb.Orz. I-2289, pkt 84 do 86.

⁽¹⁴⁾ Dobrym przykładem jest wyrok ETS w sprawie Altmark, sprawa C-280/00 Altmark Trans GmbH i Regierungspräsidium Magdeburg przeciwko Nahverkehrsgesellschaft Altmark GmbH, [2003] Rec. I-07747.

⁽¹⁵⁾ Jeśli chodzi o ogólne zasady dotyczące testu prywatnego inwestora zob. sprawa C-142/87, Belgia przeciwko Komisji (Tubemeuse) [1990] Rec. I-959; sprawa C-305/89, Włochy przeciwko Komisji (Alfa Romeo), [1991] Rec. I-1603 pkt 19 i 20. Szczegółową argumentację można znaleźć w sprawach połączonych T-228/99 i T-233/99, Westdeutsche Landesbank Girozentrale przeciwko Komisji, [2003] Zb.Orz. II-435, pkt 245 i nast. Zob. także Biuletyn EC 9-1984, przedrukowany w „Competition law in the European Communities”, tom IIA oraz komunikat Komisji w sprawie stosowania art. 92 i 93 TWE oraz art. 5 dyrektywy Komisji 80/723/EWG w odniesieniu do przedsiębiorstw publicznych w sektorze wytwórczym, (Dz.U. C 307 z 13.11.1993, s. 3). Jeśli chodzi o stosowanie tej zasady w odniesieniu do finansowania portów lotniczych zob. Wytyczne wspólnotowe dotyczące finansowania portów lotniczych i pomocy państwa na rozpoczęcie działalności dla przedsiębiorstw lotniczych oferujących przeloty z regionalnych portów lotniczych (Dz.U. C 312 z 9.12.2005, pkt 42–52, s. 1).

⁽¹⁶⁾ Sprawa C-342/96, Hiszpania przeciwko Komisji, [1999] Rec. I-2459, pkt 34; oraz sprawa C-256/97, DM Transport [1999] Rec. I-3913, pkt 25.

⁽¹⁷⁾ Obwieszczenie Komisji w sprawie zastosowania art. 87 i 88 Traktatu WE do pomocy państwa w formie gwarancji (Dz.U. C 155 z 20.6.2008, s. 10).

⁽¹⁸⁾ Komunikat Komisji w sprawie elementów pomocy państwa w sprzedaży gruntów i budynków przez władze publiczne (Dz.U. C 209 z 10.7.1997, s. 3).

⁽¹⁹⁾ XXIII Sprawozdanie dotyczące polityki konkurencji, pkt 401–402 oraz sprawa C-278/92, Hiszpania przeciwko Komisji, [1994] Rec. I-4103.

⁽²⁰⁾ Rozporządzenie Komisji (WE) nr 1998/2006 z dnia 15 grudnia 2006 r. w sprawie stosowania art. 87 i 88 Traktatu do pomocy *de minimis* (Dz.U. L 379 z 28.12.2006, s. 5); rozporządzenie Komisji (WE) nr 875/2007 z dnia 24 lipca 2007 r. w sprawie stosowania art. 87 i 88 Traktatu WE w odniesieniu do pomocy w ramach zasady *de minimis* dla sektora rybołówstwa i zmieniające rozporządzenie (WE) nr 1860/2004 (Dz.U. L 193 z 25.7.2007, s. 6) oraz rozporządzenie Komisji (WE) nr 1535/2007 z dnia 20 grudnia 2007 r. w sprawie zastosowania art. 87 i 88 Traktatu WE w odniesieniu do pomocy *de minimis* w sektorze produkcji rolnej (Dz.U. L 337 z 21.12.2007, s. 35).

⁽²¹⁾ Komunikat Komisji do państw członkowskich zgodnie z art. 93 ust. 1 Traktatu WE dotyczący stosowania art. 92 i 93 Traktatu do krótkoterminowego ubezpieczenia kredytów eksportowych (Dz.U. C 281 z 17.9.1997, s. 4), ostatnia zmiana w komunikacie wprowadzona przez: Komunikat Komisji do państw członkowskich zmieniający zgodnie z art. 93 ust. 1 Traktatu WE komunikat dotyczący stosowania art. 92 i 93 Traktatu do krótkoterminowych ubezpieczeń kredytów eksportowych (Dz.U. C 325 z 22.12.2005, s. 22).

⁽²²⁾ Obwieszczenie Komisji w sprawie stosowania reguł pomocy publicznej do środków związanych z bezpośrednim opodatkowaniem działalności gospodarczej (Dz.U. C 384 z 10.12.1998, s. 3).

⁽²³⁾ Wytyczne wspólnotowe w sprawie pomocy państwa na wspieranie inwestycji kapitału podwyższonego ryzyka w małych i średnich przedsiębiorstwach (Dz.U. C 194 z 18.8.2006, s. 2).

⁽²⁴⁾ Wspólnotowe zasady ramowe dotyczące pomocy państwa na działalność badawczą, rozwojową i innowacyjną (Dz.U. C 323 z 30.12.2006, s. 1).

to nie wpływa na możliwość lub obowiązek sądu krajowego zwrócenia się do ETS o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym na podstawie art. 234 Traktatu.

2.1.2. Obowiązek stosowania okresu zawieszenia

14. Zgodnie z postanowieniem art. 88 ust. 3 Traktatu państwa członkowskie nie mogą wprowadzać w życie środków pomocy państwa bez uprzedniej zgody Komisji (obowiązek stosowania okresu zawieszenia):

„Komisja jest informowana, w czasie odpowiednim do przedstawienia swych uwag, o wszelkich planach przyznania lub zmiany pomocy. Jeżeli uznaje ona, że plan nie jest zgodny ze wspólnym rynkiem w rozumieniu artykułu 87, wszczyną bezzwłocznie procedurę przewidzianą w ustępie 2. Dane państwo członkowskie nie może wprowadzać w życie projektowanych środków dopóki procedura ta nie doprowadzi do wydania decyzji końcowej.”⁽²⁵⁾

15. Istnieją jednak okoliczności, w których pomoc państwa może być udzielana zgodnie z prawem bez zgody Komisji:

a) W przypadku, gdy środek jest objęty rozporządzeniem w sprawie wyłączeń grupowych, wydanym w ramach rozporządzenia Rady (WE) nr 994/98 z dnia 7 maja 1998 r. dotyczącego stosowania art. 92 i 93 Traktatu ustanawiającego Wspólnotę Europejską do niektórych kategorii horyzontalnej pomocy państwa⁽²⁶⁾ („rozporządzenie upoważniające”). W przypadku gdy środek spełnia wszelkie wymagania rozporządzenia w sprawie wyłączeń grupowych, państwo członkowskie jest zwolnione z obowiązku zgłoszenia planowanego środka pomocy i wówczas nie zachodzi obowiązek stosowania okresu zawieszenia. W oparciu o rozporządzenie upoważniające Komisja przyjęła pierwotnie kilka rozporządzeń w sprawie wyłączeń grupowych⁽²⁷⁾, z których część z czasem zastąpiono rozporządzeniem Komisji (WE) nr 800/2008 z dnia 6 sierpnia 2008 r. uznającym niektóre rodzaje pomocy za zgodne ze wspólnym rynkiem w zastosowaniu art. 87 i 88 Traktatu (ogólnym rozporządzeniem w sprawie wyłączeń grupowych)⁽²⁸⁾.

b) Podobnie obowiązek stosowania okresu zawieszenia nie dotyczy istniejącej pomocy⁽²⁹⁾. Obejmuje to między innymi przypadki, gdy pomoc jest przyznawana w ramach programu istniejącego przed przystąpieniem państwa członkowskiego do Unii Europejskiej lub w ramach programu uprzednio zatwierdzonego przez Komisję⁽³⁰⁾.

⁽²⁵⁾ Obowiązek stosowania okresu zawieszenia został powtórnie opisany w art. 3 rozporządzenia Rady (WE) nr 659/1999 z dnia 22 marca 1999 r. ustanawiającego szczegółowe zasady stosowania art. 93 Traktatu WE (Dz.U. L 83 z 27.3.1999, s. 1) („rozporządzenie proceduralne”). Jeśli chodzi o dokładną datę przyznania pomocy zob. rozporządzenie Komisji (WE) nr 1998/2006 z dnia 15 grudnia 2006 r. w sprawie stosowania art. 87 i 88 Traktatu do pomocy *de minimis* (Dz.U. L 379 z 28.12.2006, s. 5), motyw 10.

⁽²⁶⁾ Dz.U. L 142 z 14.5.1998, s. 1.

⁽²⁷⁾ Rozporządzenie Komisji (WE) nr 68/2001 z dnia 12 stycznia 2001 r. w sprawie zastosowania art. 87 i 88 Traktatu WE do pomocy szkoleniowej (Dz.U. L 10 z 13.1.2001, s. 20); Rozporządzenie Komisji (WE) nr 70/2001 z dnia 12 stycznia 2001 r. w sprawie zastosowania art. 87 i 88 Traktatu WE w odniesieniu do pomocy państwa dla małych i średnich przedsiębiorstw (Dz.U. L 10 z 13.1.2001, s. 33); Rozporządzenie Komisji (WE) nr 2204/2002 z dnia 12 grudnia 2002 r. w sprawie stosowania art. 87 i 88 Traktatu WE w odniesieniu do pomocy państwa w zakresie zatrudnienia (Dz.U. L 337 z 13.12.2002, s. 3) oraz Rozporządzenie Komisji (WE) nr 1628/2006 z dnia 24 października 2006 w sprawie stosowania art. 87 i 88 Traktatu w odniesieniu do regionalnej pomocy inwestycyjnej (Dz.U. L 302 z 1.11.2006, s. 29). Rozporządzenia w sprawie wyłączeń grupowych, MŚP oraz szkoleń zostały przedłużone do dnia 30 czerwca 2008 r. rozporządzeniem Komisji (WE) nr 1976/2006 z dnia 20 grudnia 2006 r. zmieniającym rozporządzenia (WE) nr 2204/2002, (WE) nr 70/2001 oraz (WE) nr 68/2001 w odniesieniu do przedłużenia okresu stosowania (Dz.U. L 368 z 23.12.2006, s. 85). W sektorach rybołówstwa i rolnictwa mają zastosowanie specjalne rozporządzenia w sprawie wyłączeń grupowych. Zob. rozporządzenie Komisji (WE) nr 736/2008 z dnia 22 lipca 2008 r. w sprawie stosowania art. 87 i 88 Traktatu w odniesieniu do pomocy państwa dla małych i średnich przedsiębiorstw zajmujących się produkcją, przetwórstwem i wprowadzaniem do obrotu produktów rybołówstwa (Dz.U. L 201 z 30.7.2008, s. 16) oraz rozporządzenie Komisji (WE) nr 1857/2006 z dnia 15 grudnia 2006 r. w sprawie stosowania art. 87 i 88 Traktatu w odniesieniu do pomocy państwa dla małych i średnich przedsiębiorstw prowadzących działalność związaną z wytwarzaniem produktów rolnych oraz zmieniające rozporządzenie (WE) nr 70/2001 (Dz.U. L 358 z 16.12.2006, s. 3).

⁽²⁸⁾ Dz.U. L 214 z 9.8.2008, s. 3. Ogólne rozporządzenie w sprawie wyłączeń grupowych weszło w życie dnia 29 sierpnia 2008 r. Przepisy dotyczące przejścia na nowy system zawarte są w jego art. 44.

⁽²⁹⁾ Zob. art. 1 lit. b) rozporządzenie Rady (WE) nr 659/1999 z dnia 22 marca 1999 r. ustanawiające szczegółowe zasady stosowania art. 93 Traktatu WE (Dz.U. L 83 z 27.3.1999, s. 1–9).

⁽³⁰⁾ Zasada ta nie ma zastosowania, jeżeli sam program przewiduje obowiązek indywidualnego zgłoszenia w przypadku niektórych rodzajów pomocy. Jeśli chodzi o obowiązującą pomoc zob. także sprawa C-44/93 Namur-Les assurances du crédit przeciwko Office national du dueroire i państwu belgijskiemu [1994] Rec. I-3829, pkt 28–34.

16. Postępowania w sprawach pomocy państwa prowadzone przed sądami krajowymi mogą niekiedy dotyczyć stosowania przepisów rozporządzenia w sprawie wyłączeń grupowych lub też istniejącego lub zatwierzonego programu pomocy. W przypadku gdy w grę wchodzi wymienione rozporządzenie lub program pomocy, sąd krajowy może jedynie ocenić, czy spełnione zostały wszystkie warunki rozporządzenia lub programu. W innym przypadku nie może on ocenić zgodności środka pomocy, ponieważ ocena ta leży w wyłącznej gestii Komisji ⁽³¹⁾.
17. W przypadku gdy sąd krajowy musi stwierdzić, czy środek należy do zatwierzonego programu pomocy, może on jedynie sprawdzić, czy spełnione zostały wszystkie warunki decyzji zatwierdzającej. Jeżeli kwestie poruszane na poziomie krajowym dotyczą ważności decyzji Komisji, sąd krajowy nie jest właściwy w sprawie orzekania o nieważności aktów instytucji Wspólnoty ⁽³²⁾. Jeżeli w grę wchodzi kwestia ważności takiego aktu, sąd krajowy może, a w niektórych przypadkach musi zwrócić się do ETS o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym ⁽³³⁾. W oparciu o zasadę pewności prawnej, na podstawie interpretacji ETS, niemożliwe jest zakwestionowanie ważności decyzji Komisji poprzez orzecznictwo w trybie prejudycjalnym, jeżeli strona roszcząca miała niepodważalną możliwość zakwestionowania decyzji Komisji w sądach wspólnotowych na mocy art. 230 Traktatu, lecz z tej możliwości nie skorzystała ⁽³⁴⁾.
18. W przypadku wątpliwości dotyczących stosowania przepisów rozporządzenia w sprawie wyłączeń grupowych albo istniejącego lub zatwierzonego programu pomocy, sąd krajowy może zwrócić się do Komisji o wydanie opinii na podstawie sekcji 3 niniejszego zawiadomienia.

2.1.3. Rola Komisji oraz sądów krajowych

19. ETS wielokrotnie potwierdzał, że zarówno sądy krajowe, jak i Komisja odgrywają kluczową, lecz odmienną rolę w egzekwowaniu przepisów pomocy państwa ⁽³⁵⁾.
20. Główną rolą Komisji jest badanie zgodności proponowanych środków pomocy ze wspólnym rynkiem w oparciu o kryteria określone w art. 87 ust. 2 i 3 Traktatu. Ocena zgodności leży wyłącznie w gestii Komisji i podlega kontroli dokonywanej przez sądy wspólnotowe. Zgodnie z utrwalonym orzecznictwem ETS w trybie prejudycjalnym sądy krajowe nie są uprawnione do stwierdzenia, czy środek pomocy państwa jest zgodny z art. 87 ust. 2 lub 3 Traktatu ⁽³⁶⁾.
21. Rola sądów krajowych zależy od danego środka pomocy oraz od tego, czy został on należycie zgłoszony i zatwierdzony przez Komisję:
- a) Sądy krajowe często otrzymują wnioski o interwencję w sprawach, w których władze państwa członkowskiego ⁽³⁷⁾ przyznały pomoc, nie przestrzegając obowiązku stosowania okresu zawieszenia. Taka sytuacja może zaistnieć w momencie, gdy pomoc nie została zgłoszona lub gdy władze wprowadziły ją w życie przed zatwierdzeniem jej przez Komisję. Rolą sądów krajowych w takich sprawach jest ochrona praw osób, które odczuwają skutki niezgodnego z prawem wprowadzenia pomocy w życie ⁽³⁸⁾.

⁽³¹⁾ Zob. pkt 20.

⁽³²⁾ Zob. sprawa C-119/05 *Lucchini* [2007] Zb.Orz. I-6199, pkt 53.

⁽³³⁾ Sprawa T-330/94 *Salt Union* przeciwko Komisji, [1996] Rec. II-1475, pkt 39.

⁽³⁴⁾ Sprawa C-188/92, *TWD Textilwerke Deggendorf* przeciwko Niemcom, [1994] Rec. I-833, pkt 17, 25 i 26; zob. także sprawy połączone C-346/03 i C-529/03, *Aztemi i in.*, [2006] Zb.Orz. I-1875, pkt 31; oraz sprawa C-232/05, *Komisja* przeciwko Francji, („*Scott*”), [2006] Zb.Orz. I-10071, pkt 59.

⁽³⁵⁾ Sprawa C-368/04, *Transalpine Ölleitung in Österreich*, przywołana powyżej w przypisie 8, pkt 37; sprawy połączone C-261/01 i C-262/01, *Van Calster i Cleeren*, [2003] Rec. I-12249, pkt 74; oraz sprawa C-39/94, *SFEI i in.*, przywołana powyżej w przypisie 8, pkt 41.

⁽³⁶⁾ Sprawa C-199/06, *CELF i Ministre de la Culture et de la Communication* [2008] Zb.Orz. I-469, pkt 38; sprawa C-17/91, *Lornoy i in.* przeciwko państwu belgijskiemu, [1992] Rec. I-6523, pkt 30; oraz sprawa C-354/90, *Fédération Nationale du Commerce Extérieur des Produits Alimentaires i in.* przeciwko Francji, przywołana powyżej w przypisie 8, pkt 14.

⁽³⁷⁾ Obejmuje to władze szczebla krajowego, regionalnego i lokalnego.

⁽³⁸⁾ Sprawa C-368/04, *Transalpine Ölleitung in Österreich*, przywołana powyżej w przypisie 8, pkt 38 i 44; połączone sprawy C-261/01 i C-262/01, *Van Calster i Cleeren*, przywołana powyżej w przypisie 35, pkt 75; oraz sprawa C-295/97, *Piaggio*, przywołana powyżej w przypisie 9, pkt 31.

b) Sądy krajowe odgrywają również ważną rolę w egzekwowaniu decyzji o zwrocie pomocy przyjętych na mocy art. 14 ust. 1 rozporządzenia Rady (WE) nr 659/1999 z dnia 22 marca 1999 r. ustanawiającego szczegółowe zasady stosowania art. 93 Traktatu WE⁽³⁹⁾ („rozporządzenie proceduralne”), w których Komisja stwierdza, że pomoc przyznana niezgodnie z prawem jest niezgodna ze wspólnym rynkiem i nakazuje danemu państwu członkowskiemu odzyskanie takiej pomocy od beneficjenta. Zaangażowanie sądów krajowych w tego typu sprawy zwykle wynika z roszczeń skierowanych przez beneficjentów, których celem jest dokonanie sprawdzenia zgodności pod względem prawnym wniosku o zwrot pomocy wydanego przez władze krajowe. Możliwe jest jednak podjęcie również innych działań prawnych w zależności od krajowych uregulowań formalnoprawnych (np. powództwa organów państwa członkowskiego skierowane przeciwko beneficjentowi w celu pełnego wykonania decyzji o zwrocie pomocy).

22. Chroniąc interesy osób fizycznych, sądy krajowe muszą w pełni uwzględnić skuteczność oraz bezpośredni skutek⁽⁴⁰⁾ art. 88 ust. 3 Traktatu, a także interesy Wspólnoty⁽⁴¹⁾.

23. Rola sądów krajowych w takich okolicznościach została bardziej szczegółowo opisana w sekcjach 2.2 i 2.3.

2.2. Rola sądów krajowych w egzekwowaniu postanowień art. 88 ust. 3 Traktatu WE – pomoc państwa niezgodna z prawem

24. Podobnie jak w postanowień art. 81 i 82 Traktatu, również z obowiązku stosowania okresu zawieszenia określonego w art. 88 ust. 3 Traktatu wynikają indywidualne prawa stron poszkodowanych (np. konkurentów beneficjenta) mające bezpośredni skutek. Poszkodowane strony mogą dochodzić swoich praw występując na drodze sądowej przed właściwym sądem krajowym przeciw państwu członkowskiemu przyznającemu pomoc. Rozpatrywanie takich spraw i ochrona praw konkurentów na mocy art. 88 ust. 3 Traktatu to jedno z najważniejszych zadań sądów krajowych w obszarze pomocy państwa.

25. W tym kontekście kluczowa rola sądów krajowych wynika również z faktu, że uprawnienia własne Komisji dotyczące ochrony konkurencji i innych osób trzecich przed pomocą niezgodną z prawem są ograniczone. Co najważniejsze, na podstawie orzeczeń ETS w sprawach „Boussac”⁽⁴²⁾ i „Tubemeuse”⁽⁴³⁾ Komisja nie może podejmować ostatecznej decyzji nakazującej zwrot pomocy, jeżeli jedynym naruszeniem jest niezgłoszenie pomocy zgodnie z art. 88 ust. 3 Traktatu. W związku z tym Komisja musi przeprowadzić pełną ocenę zgodności, niezależnie od tego, czy przestrzegany był obowiązek stosowania okresu zawieszenia, czy też nie⁽⁴⁴⁾. Ocena ta może być czasochłonna, zaś uprawnienia Komisji do wydawania nakazu tymczasowego odzyskania pomocy podlegają bardzo surowym wymogom prawnym⁽⁴⁵⁾.

26. W związku z tym postępowania przed sądami krajowymi stanowią ważny środek naprawienia szkód wyrządzonych konkurencji i innym osobom trzecim na skutek pomocy państwa niezgodnej z prawem. Środki ochrony możliwe do uzyskania przed sądem krajowym obejmują:

⁽³⁹⁾ Dz.U. L 83 z 27.3.1999, s. 1.

⁽⁴⁰⁾ Sprawa C-354/90 *Fédération Nationale du Commerce Extérieur des Produits Alimentaires i in. przeciwko Francji*, przywołana powyżej w przypisie 8, pkt 11 i 12; oraz sprawa C-39/94, *SFEI i in.*, przywołana powyżej w przypisie 8, pkt 39 i 40.

⁽⁴¹⁾ Sprawa C-368/04, *Transalpine Ölleitung in Österreich*, przywołana powyżej w przypisie 8, pkt 48.

⁽⁴²⁾ Sprawa C-301/87, *Francja przeciwko Komisji*, („Boussac”), [1990] *Zb.Orz.* s. I-307.

⁽⁴³⁾ Sprawa C-142/87, *Belgia przeciwko Komisji*, („Tubemeuse”), [1990] *Zb.Orz.* s. I-959.

⁽⁴⁴⁾ Sprawa C-301/87, *Francja przeciwko Komisji*, („Boussac”), przywołana powyżej w przypisie 41, pkt 17 do 23; sprawa C-142/87, *Belgia przeciwko Komisji*, („Tubemeuse”), przywołana powyżej w przypisie 42, pkt 15 do 19; sprawa C-354/90, *Fédération Nationale du Commerce Extérieur des Produits Alimentaires i in. przeciwko Francji*, przywołana powyżej w przypisie 8, pkt 14; oraz sprawa C-199/06, *CELF i Ministre de la Culture et de la Communication*, przywołana powyżej w przypisie 36, pkt 38.

⁽⁴⁵⁾ Zob. art. 11 ust. 2 rozporządzenia proceduralnego, na podstawie którego wymagany jest brak wątpliwości co do charakteru pomocowego danego środka, wymagane jest pilne działanie oraz istnieje poważne ryzyko wyrządzenia konkurentowi poważnej i nieodwracalnej szkody.

- a) zapobieganie wypłacie pomocy niezgodnej z prawem;
- b) zwrot pomocy niezgodnej z prawem (niezależnie od jej zgodności ze wspólnym rynkiem);
- c) zwrot odsetek naliczanych za okres, kiedy pomoc była niezgodna z prawem;
- d) odszkodowania dla konkurencji i innych osób trzecich; oraz
- e) środki tymczasowe zapobiegające pomocy niezgodnej z prawem.

27. Każdy z powyższych środków zaradczych został bardziej szczegółowo opisany w pkt 2.2.1 do 2.2.6.

2.2.1. Zapobieganie wypłacie pomocy niezgodnej z prawem

28. Sądy krajowe są zobowiązane do ochrony praw osób poszkodowanych w wyniku naruszenia obowiązku stosowania okresu zawieszenia. Sądy krajowe mają więc obowiązek wyciągnąć wszelkie odpowiednie konsekwencje prawne, zgodnie z prawem krajowym, w przypadku naruszenia art. 88 ust. 3 Traktatu⁽⁴⁶⁾. Obowiązki sądów krajowych nie ograniczają się jednak do niezgodnej z prawem pomocy, która została już wypłacona. Rozpatrują one również przypadki, w których niezgodna z prawem pomoc ma dopiero zostać wypłacona. W ramach swoich obowiązków, na mocy art. 88 ust. 3 Traktatu, sądy krajowe muszą chronić prawa osób przed ich potencjalnym naruszeniem⁽⁴⁷⁾. W przypadku gdy niezgodna z prawem pomoc ma dopiero zostać wypłacona, obowiązkiem sądu krajowego jest zapobiec dokonaniu tej wypłaty.
29. Obowiązek zapobiegania przez sądy krajowe wypłacie pomocy niezgodnej z prawem może przyjąć wiele form uregulowań proceduralnych, w zależności od różnych typów postępowania możliwych w ramach prawa krajowego. Wielokrotnie strona roszcząca będzie usiłowała zakwestionować ważność aktu krajowego przyznającego pomoc państwa niezgodną z prawem. W takich przypadkach zapobieganie wypłacie pomocy niezgodnej z prawem będzie zwykle logiczną konsekwencją stwierdzenia, że akt przyznający pomoc jest nieważny na skutek naruszenia art. 88 ust. 3 Traktatu przez państwo członkowskie.⁽⁴⁸⁾

2.2.2. Zwrot pomocy niezgodnej z prawem

30. Gdy sąd krajowy ma do czynienia z przypadkiem pomocy niezgodnej z prawem, musi on wyciągnąć wszelkie możliwe konsekwencje zgodne z prawem krajowym. Zasadniczo więc sąd krajowy musi nakazać zwrot pełnej kwoty niezgodnej z prawem pomocy państwa przez beneficjenta⁽⁴⁹⁾. Nakazanie zwrotu pełnej kwoty niezgodnej z prawem pomocy to część obowiązków sądu krajowego w zakresie ochrony indywidualnych praw strony roszczącej (np. konkurenta) na mocy art. 88 ust. 3 Traktatu. Obowiązek nakazania zwrotu pomocy ciążyący na sądzie krajowym nie zależy więc od zgodności środka pomocy z przepisem art. 87 ust. 2 lub 3 Traktatu.

⁽⁴⁶⁾ Sprawa C-354/90, Fédération Nationale du Commerce Extérieur des Produits Alimentaires i in. przeciwko Francji, przywołana powyżej w przypisie 8, pkt 12; Sprawa C-39/94, SFEI i in., przywołana powyżej w przypisie 8, pkt 40; sprawa C-368/04, Transalpine Ölleitung in Österreich, przywołana powyżej w przypisie 8, pkt 47; oraz sprawa C-199/06, CELF i Ministre de la Culture et de la Communication, przywołana powyżej w przypisie 36, pkt 41.

⁽⁴⁷⁾ Zob. odniesienia przywołane w przypisie 38.

⁽⁴⁸⁾ W celu uzyskania informacji na temat nieważności aktu przyznającego pomoc w przypadkach, gdy państwo członkowskie naruszyło art. 88 ust. 3 Traktatu WE, zob. sprawa C-354/90 Fédération Nationale du Commerce Extérieur des Produits Alimentaires i in. przeciwko Francji, przywołana powyżej w przypisie 8, pkt 12; zob. także, jako przykład, wyrok Niemieckiego Federalnego Trybunału Sprawiedliwości („Bundesgerichtshof”) z dnia 4 kwietnia 2003 r., V ZR 314/02, VIZ 2003, 340 oraz wyrok z dnia 20 stycznia 2004 r., XI ZR 53/03, NVwZ 2004, 636.

⁽⁴⁹⁾ Sprawa C-71/04, Xunta de Galicia, [2005] Zb.Orz. I-7419, pkt 49; sprawa C-39/94, SFEI i in., przywołana powyżej w przypisie 8, pkt 40 i 68; oraz sprawa C-354/90 Fédération Nationale du Commerce Extérieur des Produits Alimentaires i in. przeciwko Francji, przywołana powyżej w przypisie 8, pkt 12.

31. Ponieważ sądy krajowe muszą nakazać zwrot pomocy niezgodnej z prawem w pełnym wymiarze, niezależnie od jej zgodności ze wspólnym rynkiem, procedura zwrotu może być szybsza przed sądem krajowym niż w trybie złożenia skargi do Komisji. Sąd krajowy, inaczej niż Komisja⁽⁵⁰⁾, może i powinien ograniczyć się bowiem do stwierdzenia, czy środek stanowi pomoc państwa i czy zachodzi obowiązek stosowania okresu zawieszenia.
32. Obowiązek odzyskania pomocy przez sąd krajowy nie jest jednak bezwzględny. Zgodnie z orzecznictwem w sprawie „SFEI”⁽⁵¹⁾ mogą mieć miejsce okoliczności wyjątkowe, w których zwrot niezgodnej z prawem pomocy państwa jest niewłaściwy. Należy tu stosować zasady odpowiadające zasadzie stosowanej na podstawie art. 14 i 15 rozporządzenia proceduralnego⁽⁵²⁾. Innymi słowy, okoliczności, które nie blokowałyby wydanego przez Komisję nakazu zwrotu pomocy niezgodnej z prawem, nie mogą uzasadniać odstąpienia od nakazu zwrotu w pełnym wymiarze pomocy wydanego przez sąd krajowy na mocy art. 88 ust. 3 Traktatu. Zasada stosowana tu przez sądy wspólnotowe jest bardzo ścisła⁽⁵³⁾. W szczególności ETS konsekwentnie powtarza, że zasadniczo beneficjent pomocy niezgodnej z prawem nie może powoływać się na uzasadnione oczekiwania w drodze zarzutu przeciwko nakazowi Komisji dotyczącemu zwrotu pomocy⁽⁵⁴⁾. Staranny przedsiębiorca powinien bowiem być w stanie zweryfikować, czy pomoc, którą uzyskał, została zgłoszona, czy nie⁽⁵⁵⁾.
33. Uzasadnieniem niewydania nakazu zwrotu pomocy przez sąd krajowy na mocy art. 88 ust. 3 Traktatu musi być konkretny i określony fakt, który doprowadził do powstania uzasadnionych oczekiwań ze strony beneficjenta⁽⁵⁶⁾. Może to być przypadek, w którym Komisja wydała precyzyjne zapewnienie, że dany środek nie stanowi pomocy państwa lub nie jest on objęty obowiązkiem stosowania okresu zawieszenia⁽⁵⁷⁾.
34. W orzeczeniu w sprawie „CELF”⁽⁵⁸⁾ ETS wyjaśnił, że obowiązek wydania przez sąd krajowy nakazu zwrotu pomocy niezgodnej z prawem w pełnym wymiarze wygasa, jeżeli do czasu wydania orzeczenia przez sąd krajowy Komisja zdecydowała, że pomoc jest zgodna ze wspólnym rynkiem. Ponieważ celem obowiązku stosowania okresu zawieszenia jest zapewnienie, że jedynie pomoc zgodna ze wspólnym rynkiem może być wprowadzona w życie, cel ten nie może już być naruszony, gdy Komisja potwierdziła zgodność pomocy ze wspólnym rynkiem⁽⁵⁹⁾. W związku z tym obowiązek ochrony praw osób fizycznych przez sądy krajowe na mocy art. 88 ust. 3 Traktatu pozostaje wiążący, jeżeli Komisja nie podjęła jeszcze decyzji, niezależnie od tego, czy procedura Komisji jest w toku czy nie⁽⁶⁰⁾.

⁽⁵⁰⁾ Która musi przeprowadzić analizę zgodności przed wydaniem nakazu zwrotu pomocy, zob. odniesienia przywołane w przypisie 43.

⁽⁵¹⁾ Sprawa C-39/94, SFEI i in., przywołana powyżej w przypisie 8, pkt 70 i 71, odnosząca się do opinii rzecznika generalnego Jacobsa w tej sprawie, pkt 73 do 75; zob. także sprawa 223/85, RSV przeciwko Komisji, [1987] Rec. 4617, pkt 17; oraz sprawa C-5/89, Komisja przeciwko Niemcom, [1990] Rec. I-3437, pkt 16.

⁽⁵²⁾ Jeśli chodzi o stosowane w tym zakresie standardy zob. opinia rzecznika generalnego Jacobsa w sprawie C-39/94, SFEI i in., przywołanej powyżej w przypisie 8, pkt 75.

⁽⁵³⁾ Artykuł 14 przewiduje wyłączenie z obowiązku Komisji odzyskania udzielonej pomocy jedynie w przypadku, gdy odzyskanie środków byłoby sprzeczne z ogólną zasadą prawa wspólnotowego. Jedynym przypadkiem, w którym państwo członkowskie może odstąpić od wykonania decyzji nakazującej odzyskanie pomocy państwa wydanej przez Komisję jest ten, w którym tego typu odzyskanie byłoby obiektywnie niemożliwe, por. sprawa C-177/06 Komisja przeciwko Hiszpanii [2007], Zb.Orz. I-7689, pkt 46. Zob. także pkt 17 Zawiadomienia Komisji – Zapewnienie skutecznego wykonania decyzji Komisji nakazujących państwom członkowskim odzyskanie pomocy przyznanej bezprawnie i niezgodnej ze wspólnym rynkiem (Dz.U. C 272 z 15.11.2007, s. 4).

⁽⁵⁴⁾ Sprawa C-5/89, Komisja przeciwko Niemcom, przywołana powyżej w przypisie 50, pkt 14; sprawa C-169-95, Hiszpania przeciwko Komisji, [1997] Zb.Orz. s. I-135, pkt 51; oraz sprawa C-148/04, Unicredito Italiano, [2005] Zb.Orz. I-11137, pkt 104.

⁽⁵⁵⁾ Sprawa C-5/89, Komisja przeciwko Niemcom, przywołana powyżej w przypisie 50, pkt 14; sprawa C-24/95, Alcan Deutschland, [1997] Zb.Orz. s. I-1591, pkt 25; oraz połączone sprawy C-346/03 i C-529/03, Atzeni i in., przywołana powyżej w przypisie 34, pkt 64.

⁽⁵⁶⁾ Zob. Opinię rzecznika generalnego Jacobsa w sprawie C-39/94, SFEI i in., przywołanej powyżej w przypisie 8, pkt 73; oraz sprawa 223/85, RSV przeciwko Komisji, przywołana powyżej w przypisie 50, pkt 17.

⁽⁵⁷⁾ Sprawy połączone C-182/03 i C-217/03 Belgia i Forum 187 przeciwko Komisji [2006] Zb.Orz. I-5479, pkt 147.

⁽⁵⁸⁾ Sprawa C-199/06, CELF i Ministre de la Culture et de la Communication, przywołana powyżej w przypisie 36, pkt 45, 46 i 55; oraz sprawa C-384/07, Wienstrom, wyrok z dnia 11 grudnia 2008 r., jeszcze nie opublikowane, pkt 28.

⁽⁵⁹⁾ Sprawa C-199/06, CELF i Ministre de la Culture et de la Communication, przywołana powyżej w przypisie 36, pkt 49.

⁽⁶⁰⁾ Wyrok wyraźnie potwierdza obowiązek odzyskania udzielonej pomocy narzucony przez ETS w poprzednim orzeczeniu w trybie prejudycjalnym, por. Sprawa C-199/06, CELF i Ministre de la Culture et de la Communication, przywołana powyżej w przypisie 36, pkt 41.

35. Podczas gdy po wydaniu pozytywnej decyzji przez Komisję sąd krajowy nie jest zobligowany prawem wspólnotowym do wydania nakazu zwrotu pełnego wymiaru pomocy, ETS wyraźnie uznaje, że nakaz zwrotu pomocy może zostać wydany na mocy *prawa krajowego* ⁽⁶¹⁾. Jeśli istnieje tego typu nakaz zwrotu pomocy, nie pozbawia on jednak państwa członkowskiego prawa do ponownego wprowadzenia pomocy w życie.
36. Po wydaniu przez sąd krajowy decyzji stanowiącej, że niezgodna z prawem pomoc została wypłacona z naruszeniem art. 88 ust. 3 Traktatu musi on ilościowo określić pomoc, aby stwierdzić, jaka kwota podlega zwrotowi. W tego typu sprawach sąd powinien korzystać z orzecznictwa sądów wspólnotowych dotyczących stosowania art. 87 ust. 1 Traktatu oraz wskazówek i praktyki decyzyjnej Komisji. Jeżeli sąd krajowy napotyka na trudności związane z obliczeniem kwoty pomocy, może on zwrócić się o wsparcie Komisji, jak określono w pkt 3 niniejszego zawiadomienia.

2.2.3. Zwrot odsetek

37. Korzyści ekonomiczne z tytułu niezgodnej z prawem pomocy nie ograniczają się do kwoty nominalnej. Dodatkowo beneficjent otrzymuje korzyści finansowe wynikające z przedwczesnego wprowadzenia pomocy w życie. Wynika to z tego, że jeśli pomoc została zgłoszona do Komisji, wypłata (jeśli by nastąpiła) została dokonana w terminie późniejszym. To zobowiązałoby beneficjenta do zaciągnięcia pożyczki odpowiednich środków na rynkach kapitałowych, wraz z odsetkami naliczonymi według stawek rynkowych.
38. Ta nienależna korzyść czasowa jest powodem, dla którego – jeżeli zwrot wynika z decyzji Komisji – art. 14 ust. 2 rozporządzenia proceduralnego nakazuje nie tylko zwrot nominalnej kwoty pomocy, lecz także zwrot odsetek liczonych od dnia, w którym niezgodna z prawem pomoc została przekazana do dyspozycji beneficjenta, do dnia, w którym zostanie ona skutecznie zwrócona. Obowiązującą w tym kontekście stopę odsetek określono w art. 9 rozporządzenia Komisji (WE) nr 794/2004 z dnia 21 kwietnia 2004 r. w sprawie wykonania rozporządzenia Rady (WE) nr 659/1999 ustanawiającego szczegółowe zasady stosowania art. 93 Traktatu WE („rozporządzenie wykonawcze”) ⁽⁶²⁾.
39. W wyroku w sprawie „CELF” ETS wyjaśnił, że potrzeba odzyskania korzyści finansowych wynikających z przedwczesnego wprowadzenia w życie pomocy (zwanymi dalej „odsetkami od bezprawnej pomocy”) jest częścią obowiązku sądów krajowych na mocy art. 88 ust. 3 Traktatu. Wynika to stąd, że przedwczesne udzielenie niezgodnej z prawem pomocy powoduje, zależnie od okoliczności, co najmniej wcześniejsze odczucie skutków pomocy państwa przez konkurentów. Beneficjent otrzymuje więc nienależną przewagę ⁽⁶³⁾.
40. Obowiązek wydania przez sąd krajowy nakazu zwrotu odsetek od bezprawnej pomocy może zachodzić w dwóch różnych przypadkach:
- a) Sąd krajowy musi zasadniczo wydać nakaz pełnego zwrotu niezgodnej z prawem pomocy na mocy art. 88 ust. 3 Traktatu. W takim przypadku, przy określaniu całkowitej kwoty pomocy, kwotę odsetek od bezprawnej pomocy należy dodać do pierwotnej kwoty pomocy.

⁽⁶¹⁾ Sprawa C-199/06, CELF i Ministre de la Culture et de la Communication, przywołana powyżej w przypisie 36, pkt 53 i 55.

⁽⁶²⁾ Dz.U. L 140 z 30.4.2004, s. 1. W celu uzyskania informacji na temat sposobu ustalenia stóp referencyjnych i dyskontowych zob. komunikat Komisji w sprawie zmiany metody ustalania stóp referencyjnych i dyskontowych (Dz.U. C 14 z 19.1.2008, s. 6) („Komunikat w sprawie stóp referencyjnych”).

⁽⁶³⁾ Sprawa C-199/06, CELF i Ministre de la Culture et de la Communication, przywołana powyżej w przypisie 36, pkt 52 i 55.

b) Sąd krajowy musi jednak również nakazać zwrot odsetek od bezprawnej pomocy w okolicznościach, w których wyjątkowo nie zachodzi obowiązek wydania nakazu pełnego zwrotu pomocy. Wyrok w sprawie „CELF” potwierdza, że obowiązek wydania nakazu zwrotu odsetek od bezprawnej pomocy istnieje nawet po wydaniu pozytywnej decyzji przez Komisję⁽⁶⁴⁾. Może to mieć kluczowe znaczenie dla potencjalnych stron roszcujących z uwagi na umożliwienie wykorzystania skutecznych środków zaradczych również w przypadkach, gdy Komisja stwierdziła, że pomoc jest zgodna ze wspólnym rynkiem.

41. W celu wyegzekwowania zwrotu pomocy w odniesieniu do odsetek sądy krajowe muszą określić kwotę odsetek od bezprawnej pomocy, które należy zwrócić. W tym wypadku obowiązują następujące zasady:

a) Punktem wyjścia jest nominalna kwota pomocy⁽⁶⁵⁾.

b) Przy określaniu stopy odsetek oraz metody obliczania sądy krajowe powinny wziąć pod uwagę fakt, że odzyskanie odsetek od bezprawnej pomocy przez sąd krajowy służy temu samemu celowi, co odzyskanie odsetek przez Komisję na mocy art. 14 rozporządzenia proceduralnego. Dodatkowo roszczenia dotyczące zwrotu odsetek od bezprawnej pomocy są roszczeniami wynikającymi z prawa wspólnotowego, opartymi bezpośrednio o art. 88 ust. 3 Traktatu⁽⁶⁶⁾. Zasady równoważności i skuteczności określone w sekcji 2.4.1 niniejszego zawiadomienia mają więc zastosowanie do tych roszczeń.

c) W celu zapewnienia spójności z art. 14 rozporządzenia proceduralnego i zgodności z wymogiem skuteczności Komisja jest zdania, że metoda obliczania odsetek stosowana przez sąd krajowy nie może być mniej restrykcyjna od metody przewidzianej w rozporządzeniu wykonawczym⁽⁶⁷⁾. Co za tym idzie, odsetki od bezprawnej pomocy należy naliczyć w formie skumulowanej, zaś obowiązująca stopa odsetek nie może być niższa od stopy referencyjnej⁽⁶⁸⁾.

d) Ponadto, zdaniem Komisji, z zasady równoważności wynika, że jeżeli metoda naliczania odsetek na podstawie prawa krajowego jest bardziej restrykcyjna niż metoda określona w rozporządzeniu wykonawczym, sąd krajowy będzie musiał zastosować bardziej restrykcyjne zasady krajowe również w odniesieniu do roszczeń w oparciu o art. 88 ust. 3 Traktatu.

e) Dniem rozpoczęcia naliczania odsetek jest zawsze dzień, w którym niezgodna z prawem pomoc została przekazana do dyspozycji beneficjenta. Dzień zakończenia naliczania zależy od sytuacji w momencie wydania orzeczenia krajowego. Jeżeli Komisja zatwierdziła już pomoc, jak miało to miejsce w sprawie „CELF”, dniem zakończenia naliczania jest dzień wydania decyzji przez Komisję. W przeciwnym wypadku odsetki od bezprawnej pomocy są naliczane za cały okres istnienia bezprawnej pomocy, aż do dnia rzeczywistej spłaty pomocy przez beneficjenta. Orzeczenie w sprawie „CELF” potwierdziło, że odsetki od bezprawnej pomocy należy naliczać również w okresie między wydaniem pozytywnej decyzji przez Komisję a późniejszym jej unieważnieniem przez sądy wspólnotowe⁽⁶⁹⁾.

⁽⁶⁴⁾ Sprawa C-199/06, CELF i Ministre de la Culture et de la Communication, przywołana powyżej w przypisie 36, pkt 52 i 55.

⁽⁶⁵⁾ Zob. pkt 36 powyżej. Podatek zapłacony od nominalnej kwoty pomocy można potrącić tytułem odzyskania pomocy, zob. sprawa T-459/93 Siemens przeciwko Komisji [1995] Rec. II-1675, pkt 83.

⁽⁶⁶⁾ Sprawa C-199/06, CELF i Ministre de la Culture et de la Communication, przywołana powyżej w przypisie 36, pkt 52 i 55.

⁽⁶⁷⁾ W celu uzyskania informacji na temat rozporządzenia wykonawczego zob. rozdział V.

⁽⁶⁸⁾ Zob. przypis 62 powyżej.

⁽⁶⁹⁾ Sprawa C-199/06, CELF i Ministre de la Culture et de la Communication, przywołana powyżej w przypisie 36, pkt 69.

42. W przypadku wątpliwości sądy krajowe mogą zwrócić się do Komisji o wsparcie na podstawie sekcji 3 niniejszego zawiadomienia.

2.2.4. Roszczenia o odszkodowanie

43. Na podstawie art. 88 ust. 3 Traktatu można również wnosić roszczenia do sądów krajowych o odszkodowanie za szkody poniesione przez konkurencję beneficjenta i inne osoby trzecie z tytułu niezgodnej z prawem pomocy państwa⁽⁷⁰⁾. Roszczenia o odszkodowanie są zwykle skierowane przeciwko organowi przyznającemu pomoc państwa. Mogą one być szczególnie ważne dla powoda, ponieważ, odwrotnie niż w przypadku roszczeń dotyczących jedynie zwrotu pomocy, skuteczne roszczenie o odszkodowanie zapewnia powodowi bezpośrednią rekompensatę za poniesione straty.
44. ETS wielokrotnie orzekał, że poszkodowane osoby trzecie mogą występować z roszczeniami o odszkodowanie na mocy *prawa krajowego*⁽⁷¹⁾. Takie powództwa zależą oczywiście od krajowych zasad prawnych. W związku z tym podstawy prawne, na które powodowie powoływali się w przeszłości, różnią się znacząco w ramach Wspólnoty.
45. Niezależnie od możliwości występowania z roszczeniem o odszkodowanie na podstawie prawa krajowego, przypadki naruszenia obowiązku stosowania okresu zawieszenia mają bezpośrednie i wiążące konsekwencje z punktu widzenia *prawa wspólnotowego*. Dzieje się tak, ponieważ obowiązek stosowania okresu zawieszenia na podstawie art. 88 ust. 3 Traktatu jest bezpośrednio obowiązującą zasadą prawa wspólnotowego, wiążącą organy wszystkich państw członkowskich⁽⁷²⁾. Naruszenie obowiązku stosowania okresu zawieszenia może więc zasadniczo skutkować roszczeniami o odszkodowanie na podstawie orzeczeń ETS w sprawach „Francovich”⁽⁷³⁾ i „Brasserie du Pêcheur”⁽⁷⁴⁾. Orzeczenia te potwierdzają⁽⁷⁵⁾ wymóg zrekompensowania przez państwo członkowskie strat i szkód poniesionych przez osoby fizyczne w rezultacie naruszenia prawa wspólnotowego, za które odpowiada dane państwo⁽⁷⁶⁾. Odpowiedzialność ta ma miejsce w przypadku gdy: (i) reguła naruszanego prawa nadaje prawa osobom fizycznym; (ii) naruszenie jest wystarczająco poważne; oraz (iii) istnieje bezpośredni związek przyczynowy pomiędzy naruszeniem obowiązku państwa członkowskiego a szkodą poniesioną przez poszkodowane strony⁽⁷⁷⁾.
46. Pierwszy wymóg (obowiązek wynikający z prawa wspólnotowego, mający na celu ochronę praw osób fizycznych) jest spełniony w odniesieniu do przypadków naruszenia art. 88 ust. 3 Traktatu WE. ETS nie tylko wielokrotnie potwierdzał istnienie praw osób fizycznych na podstawie art. 88 ust. 3 Traktatu WE, lecz także wyjaśniał, że ochrona tych praw należy do obowiązków sądów krajowych⁽⁷⁸⁾.

⁽⁷⁰⁾ Sprawa C-199/06, CELF i Ministre de la Culture et de la Communication, przywołana powyżej w przypisie 36, pkt 53 i 55; sprawa C-368/04, Transalpine Ölleitung in Österreich, przywołana powyżej w przypisie 8, pkt 56; oraz sprawa C-334/07 P, Komisja przeciwko Freistaat Sachsen, wyrok z dnia 11 grudnia 2008 r., jeszcze nie opublikowany, pkt 54.

⁽⁷¹⁾ Sprawa C-199/06, CELF i Ministre de la Culture et de la Communication, przywołana powyżej w przypisie 36, pkt 53 i 55; sprawa C-368/04, Transalpine Ölleitung in Österreich, przywołana powyżej w przypisie 8, pkt 56; oraz sprawa C-39/94, SFEI i in., przywołana powyżej w przypisie 8, pkt 75.

⁽⁷²⁾ Sprawa 6/64, Costa przeciwko E.N.E.L., [1964] Rec. 1141; sprawa 120/73, Lorenz GmbH przeciwko Republice Federalnej Niemiec i in., [1973] Zb.Orz. 1471, pkt 8; oraz sprawa C-354/90 Fédération Nationale du Commerce Extérieur des Produits Alimentaires i in. przeciwko Francji, przywołana powyżej w przypisie 8, pkt 11.

⁽⁷³⁾ Sprawy połączone C-6/90 i C-9/90, Francovich i Bonifaci przeciwko Włochom, [1991] Rec. I-5357.

⁽⁷⁴⁾ Sprawy połączone C-46/93 i C-48/93, Brasserie du Pêcheur I Factortame, [1996] Rec. I-1029.

⁽⁷⁵⁾ To, że naruszenie zasad pomocy państwa może prowadzić do odpowiedzialności państwa członkowskiego bezpośrednio w oparciu o prawo wspólnotowe potwierdziła też sprawa C-173/03 Traghetti del Mediterraneo przeciwko Włochom, [2006] Zb.Orz. I-5177, pkt 41.

⁽⁷⁶⁾ Sprawy połączone C-6/90 i C-9/90, Francovich i Bonifaci przeciwko Włochom, przywołane powyżej w przypisie 73, pkt 31-37; oraz sprawy połączone C-46/93 i C-48/93, Brasserie du Pêcheur I Factortame, przywołane powyżej w przypisie 74, pkt 31.

⁽⁷⁷⁾ Zob. sprawa C-173/03, Traghetti del Mediterraneo przeciwko Włochom, przywołana powyżej w przypisie 74, pkt 45.

⁽⁷⁸⁾ Sprawa C-354/90, Fédération Nationale du Commerce Extérieur des Produits Alimentaires i in. przeciwko Francji, przywołana powyżej w przypisie 8, pkt 12 do 14; sprawy połączone C-261/01 i C-262/01, Van Calster i Cleeren, przywołane powyżej w przypisie 35, pkt 53; oraz sprawa C-199/06, CELF i Ministre de la Culture et de la Communication, przywołana powyżej w przypisie 36, pkt 38.

47. Wymóg wystarczająco poważnego naruszenia prawa wspólnotowego również zostanie spełniony odnośnie do art. 88 ust. 3 Traktatu WE. Przy stwierdzeniu, czy naruszenie prawa wspólnotowego jest wystarczająco poważne, ETS kładzie duży nacisk na poziom swobody decyzyjnej danych władz⁽⁷⁹⁾. Jeśli odnośne władze nie posiadają swobody decyzyjnej, samo naruszenie prawa wspólnotowego może zostać uznane za wystarczające, aby stwierdzić istnienie wystarczająco poważnego naruszenia⁽⁸⁰⁾. W odniesieniu do art. 88 ust. 3 Traktatu WE władze państwa członkowskiego nie mają jednak swobody, która umożliwiłaby im niezgłoszenie środków pomocy państwa. Zasadniczo są one absolutnie zobowiązane do zgłaszania wszelkich tego typu środków przed wprowadzeniem ich w życie. Mimo że w niektórych przypadkach ETS bierze pod uwagę możliwość usprawiedliwienia pewnych przypadków naruszenia prawa wspólnotowego, wynikających z istnienia pomocy państwa⁽⁸¹⁾, władze państwa członkowskiego nie mogą argumentować, że naruszenie prawa wynika z nieświadomości istnienia obowiązku stosowania okresu zawieszenia. Jest tak ze względu na istnienie szerokiego orzecznictwa oraz wytycznych Komisji, dotyczących stosowania art. 87 ust. 1 i art. 88 ust. 3 Traktatu WE. W przypadku wątpliwości, państwa członkowskie mogą zawsze zgłosić się do Komisji w celu uzyskania pewności odnośnie do zgodności środka z prawem⁽⁸²⁾.
48. Trzeci wymóg, dotyczący wyrządzenia stronie roszczącej przez naruszenie prawa wspólnotowego rzeczywistej i pewnej szkody finansowej, może zostać spełniony na różne sposoby.
49. Powodowie często argumentują, że to pomoc była bezpośrednim powodem utraty zysku. Zajmując się tego typu roszczeniem, sąd krajowy powinien wziąć pod uwagę następujące względy:
- a) Ze względu na zawarte w prawie wspólnotowym wymogi równoważności i skuteczności⁽⁸³⁾ przepisy krajowe nie mogą wykluczać odpowiedzialności państwa członkowskiego za utratę zysku⁽⁸⁴⁾. Na mocy prawa wspólnotowego szkoda może zaistnieć bez względu na to, czy na skutek naruszenia prawa strona roszcząca straciła pewne aktywa, czy też nie mogła nabyć nowych. Jeżeli prawo krajowe zawiera tego typu wyłączenie, sąd krajowy musi odmówić jego zastosowania w odniesieniu do roszczeń o odszkodowanie wniesionych na podstawie art. 88 ust. 3 Traktatu.
 - b) Określenie rzeczywistej kwoty utraconego zysku będzie łatwiejsze, jeśli niezgodna z prawem pomoc umożliwiła beneficjentowi uzyskanie zlecenia lub określonych możliwości gospodarczych kosztem powoda. Sąd krajowy może wówczas obliczyć przychód, który powód mógłby uzyskać, wykonując dane zlecenie. W przypadkach, gdy beneficjent już zrealizował zlecenie, sąd krajowy powinien także wziąć pod uwagę rzeczywisty wypracowany zysk.
 - c) Jeżeli pomoc doprowadziła jedynie do ogólnych strat w udziale w rynku, wówczas konieczna jest bardziej skomplikowana ocena szkód. Jednym z możliwych sposobów rozwiązania tego typu spraw mogłoby być porównanie rzeczywistej sytuacji w zakresie dochodów powoda (w oparciu o rachunek zysków i strat) z hipotetyczną sytuacją w zakresie dochodów, która miałaby miejsce, gdyby niezgodna z prawem pomoc nie została przyznana.
 - d) Mogą zaistnieć okoliczności, w których szkody poniesione przez powoda przekraczają kwotę utraconego zysku. Taka sytuacja może mieć na przykład miejsce, gdy w wyniku pomocy przyznanej niezgodnie z prawem powód jest zmuszony do zaprzestania prowadzenia działalności gospodarczej (np. w wyniku niewypłacalności).

⁽⁷⁹⁾ Sprawy połączone C-46/93 i 48/93, Brasserie du Pêcheur i Factortame, przywołane powyżej w przypisie 73, pkt 55.

⁽⁸⁰⁾ Sprawa C-278/05 Robins i in., [2007] Zb.Orz. I-1053, pkt 71; sprawa C-424/97, Haim, [2000] Zb.Orz. s. I-5123, pkt 38; oraz sprawa C-5/94, Hedley Lomas, [1996] Zb.Orz. s. I-2553, pkt 28.

⁽⁸¹⁾ Sprawy połączone C-46/93 i C-48/93, Brasserie du Pêcheur i Factortame, przywołane powyżej w przypisie 73, pkt 56.

⁽⁸²⁾ Pomimo faktu, że naruszenia art. 88 ust. 3 Traktatu WE należy traktować jako wystarczająco poważne, mogą wystąpić okoliczności wyjątkowe, które uniemożliwiają występowanie z roszczeniami o odszkodowanie. W tego typu okolicznościach wymóg wystarczająco poważnego naruszenia nie musi być spełniony. Zob. pkt 32 i 33 powyżej.

⁽⁸³⁾ Zob. pkt 2.4.1 poniżej.

⁽⁸⁴⁾ Sprawy połączone C-46/93 i C-48/93, Brasserie du Pêcheur i Factortame, przywołane powyżej w przypisie 73, pkt 87 i 90.

50. Możliwość dochodzenia roszczeń o odszkodowanie jest z zasady niezależna od jakiegokolwiek dochodzenia prowadzonego równoległe przez Komisję, które dotyczy tego samego środka pomocy. Tego typu dochodzenie w toku nie zwalnia sądu krajowego z obowiązku ochrony praw osób fizycznych na podstawie art. 88 ust. 3 Traktatu⁽⁸⁵⁾. Ponieważ powód może być w stanie wykazać, że poniósł straty z powodu przedwczesnego udzielenia pomocy oraz, bardziej szczegółowo, w rezultacie niezgodnej z prawem korzyści czasowej beneficjenta, skuteczne roszczenia o odszkodowanie nie są również wykluczone w przypadku, gdy Komisja zatwierdziła pomoc zanim sąd krajowy podjął w tej sprawie decyzję⁽⁸⁶⁾.
51. Krajowe przepisy proceduralne w niektórych przypadkach zezwalają, aby sąd krajowy w celu stwierdzenia rzeczywistej kwoty odszkodowania, które ma zostać przyznane powodowi, oparł się na rozsądnych szacunkach. W takim przypadku oraz zgodnie z zasadą skuteczności⁽⁸⁷⁾ zastosowanie tego typu szacunków jest możliwe także w związku z roszczeniami o odszkodowanie wynikającymi z art. 88 ust. 3 Traktatu. Może to stanowić użyteczne narzędzie dla sądów krajowych, które mają trudności z obliczaniem kwoty odszkodowań.
52. Wstępne warunki prawne dla roszczeń o odszkodowanie na podstawie prawa wspólnotowego oraz kwestie obliczania kwoty odszkodowań mogą również stanowić podstawę do składania wniosków o pomoc Komisji zgodnie z sekcją 3 niniejszego zawiadomienia.

2.2.5. Roszczenia o odszkodowanie przeciw beneficjentowi

53. Potencjalni powodowie są uprawnieni do wnoszenia roszczeń o odszkodowanie przeciw organom państwa przyznającym pomoc. Mogą jednak wystąpić okoliczności, w których powód preferuje roszczenie o odszkodowanie bezpośrednio od beneficjenta.
54. W orzeczeniu w sprawie „SFEI” ETS wyraźnie odpowiedział na pytanie, czy na mocy prawa wspólnotowego roszczenia o odszkodowanie można wnosić bezpośrednio przeciwko beneficjentowi. ETS orzekł, że ze względu na to, iż art. 88 ust. 3 Traktatu nie nakłada na beneficjenta żadnych bezpośrednich obowiązków, nie istnieje wystarczająca *wspólnotowa podstawa prawna* dla tego typu roszczeń⁽⁸⁸⁾.
55. Nie wyklucza to jednak w żaden sposób możliwości przeprowadzenia skutecznego postępowania o odszkodowanie przeciwko beneficjentowi na podstawie *krajowego prawa materialnego*. W tym kontekście ETS konkretnie odniósł się do możliwości powołania się potencjalnych powodów na krajowe zasady regulujące odpowiedzialność pozaumowną⁽⁸⁹⁾.

2.2.6. Środki tymczasowe

56. Obowiązek wyciągnięcia przez sądy krajowe koniecznych konsekwencji prawnych z tytułu naruszenia obowiązku stosowania okresu zawieszenia nie ogranicza się do wydania przez nie wyroku. W kontekście ich roli opisanej w art. 88 ust. 3 Traktatu od sądów krajowych wymaga się, aby w stosownych przypadkach przyjmowały one środki tymczasowe w celu ochrony praw osób fizycznych⁽⁹⁰⁾ oraz skuteczności przepisów art. 88 ust. 3 Traktatu.

⁽⁸⁵⁾ Sprawa C-39/94, SFEI i in., przywołana powyżej w przypisie 8, pkt 44.

⁽⁸⁶⁾ Sprawa C-199/06, CELF i Ministre de la Culture et de la Communication, przywołana powyżej w przypisie 36, pkt 53 i 55.

⁽⁸⁷⁾ Zob. pkt 2.4.1 poniżej.

⁽⁸⁸⁾ Sprawa C-39/94, SFEI i in., przywołana powyżej w przypisie 8, pkt 72 do 74.

⁽⁸⁹⁾ Sprawa C-39/94, SFEI i in., przywołana powyżej w przypisie 8, pkt 75. W przypadku konfliktu systemów prawnych prawo mające zastosowanie jest określane na podstawie rozporządzenia (WE) nr 864/2007 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 11 lipca 2007 r. dotyczącego prawa właściwego dla zobowiązań pozaumownych (Rzym II) (Dz.U. L 199 z 31.7.2007, s. 40).

⁽⁹⁰⁾ Sprawa C-354/90, Fédération Nationale du Commerce Extérieur des Produits Alimentaires i in. przeciwko Francji, przywołana powyżej w przypisie 8, pkt 12; sprawa C-39/94, SFEI i in., przywołana powyżej w przypisie 8, pkt 52; oraz sprawa C-368/04, Transalpine Ölleitung in Österreich, przywołana powyżej w przypisie 8, pkt 46.

57. Uprawnienia sądów krajowych do stosowania środków tymczasowych mogą mieć kluczowe znaczenie dla zainteresowanych stron w przypadkach, gdzie konieczna jest szybka reakcja. Ze względu na możliwość szybkiego działania w odniesieniu do niezgodnej z prawem pomocy, bliskie położenie oraz różnorodność dostępnych im środków sądy krajowe są bardzo dobrze umocowane do wydawania decyzji tymczasowych w przypadku, gdy niezgodna z prawem pomoc została już wypłacona lub będzie wypłacona wkrótce.
58. Najprostszymi sprawami są te, w których niezgodna z prawem pomoc nie została jeszcze wypłacona, jednakże istnieje ryzyko, że wypłaty te będą miały miejsce w trakcie postępowania toczącego się przed sądem krajowym. W tego typu sprawach obowiązek zapobiegania naruszeniu art. 88 ust. 3 Traktatu⁽⁹¹⁾ może wymagać od sądów krajowych wydania tymczasowego nakazu zapobiegającego wypłaceniu niezgodnej z prawem pomocy do chwili wydania orzeczenia co do istoty sprawy.
59. W przypadku gdy niezgodna z prawem pomoc została już wypłacona, rola sądów krajowych na podstawie art. 88 ust. 3 Traktatu wymaga od nich wydania nakazu zwrotu pełnego wymiaru pomocy (w tym odsetek od bezprawnej pomocy). Ze względu na zasadę skuteczności⁽⁹²⁾ sąd krajowy nie może odraczać wydania tego nakazu poprzez nadmierne opóźnianie postępowania. Tego rodzaju opóźnienia nie tylko mają wpływ na prawa osób fizycznych, chronione przepisami art. 88 ust. 3 Traktatu, lecz również bezpośrednio zwiększają szkody konkurencji wynikające z niezgodności pomocy z prawem.
60. Pomimo tego ogólnego wymogu mogą jednak wystąpić okoliczności, w których ostateczne orzeczenie sądu krajowego będzie opóźnione. W tego typu przypadkach sąd krajowy jest zobowiązany na podstawie art. 88 ust. 3 chronić prawa poszczególnych osób, stosując wszelkie środki tymczasowe, jakimi dysponuje w ramach właściwych krajowych przepisów proceduralnych w celu przynajmniej tymczasowego zatrzymania antykonkurencyjnych skutków pomocy („tymczasowy zwrot”)⁽⁹³⁾. Zastosowanie w takiej sytuacji krajowych przepisów proceduralnych podlega wymogom równoważności i skuteczności⁽⁹⁴⁾.
61. Jeżeli w oparciu o orzecznictwo sądów wspólnotowych i praktykę Komisji sąd krajowy doszedł do uzasadnionego wniosku *prima facie*, że dany środek stanowi pomoc niezgodną z prawem, najważniejszym środkiem zaradczym w tej sytuacji będzie, zdaniem Komisji oraz zgodnie z przepisami krajowego prawa formalnego, nakaz zdeponowania kwoty niezgodnej z prawem pomocy oraz odsetek naliczanych za okres, kiedy pomoc była niezgodna z prawem na zablokowanym koncie do chwili wydania orzeczenia co do istoty sprawy. W swoim ostatecznym orzeczeniu sąd krajowy wydałby wówczas albo nakaz zwrotu zdeponowanych środków organowi państwa przyznającemu pomoc, w przypadku potwierdzenia niezgodności pomocy z prawem, albo nakaz uwolnienia środków na rzecz beneficjenta.
62. Tymczasowy zwrot może być także bardzo skutecznym instrumentem w przypadkach, gdy postępowanie sądu krajowego toczy się równoległe z dochodzeniem Komisji⁽⁹⁵⁾. Trwające dochodzenie Komisji nie zwalnia sądu krajowego z obowiązku ochrony praw indywidualnych na mocy art. 88 ust. 3 Traktatu⁽⁹⁶⁾. Sąd krajowy nie może więc zawiesić własnego postępowania do chwili podjęcia decyzji przez Komisję, zawieszając tym samym ochronę praw powoda, ponieważ ochrona ta jest obowiązkiem sądu na mocy art. 88 ust. 3 Traktatu. W przypadku gdy przed wydaniem orzeczenia i nieodwracalnego nakazu zwrotu pomocy sąd krajowy postanowi poczekać na wynik prowadzonej przez Komisję oceny zgodności ze wspólnym rynkiem, powinien podjąć odpowiednie środki tymczasowe. Także tutaj wydanie nakazu zdeponowania pomocy na zablokowanym koncie wydaje się być odpowiednim środkiem zaradczym:

⁽⁹¹⁾ Zob. pkt 2.2.1 powyżej.

⁽⁹²⁾ Zob. pkt 2.4.1 poniżej.

⁽⁹³⁾ Sprawa C-39/94, SFEI i in., przywołana powyżej w przypisie 8, pkt 52; oraz sprawa C-368/04, Transalpine Ölleitung in Österreich, przywołana powyżej w przypisie 8, pkt 46.

⁽⁹⁴⁾ Zob. pkt 2.4.1 poniżej.

⁽⁹⁵⁾ Więcej informacji o środkach tymczasowych stosowanych w sprawach dotyczących zwrotu pomocy – zob. pkt 2.3.1 poniżej.

⁽⁹⁶⁾ Sprawa C-39/94, SFEI i in., przywołana powyżej w przypisie 8, pkt 44.

- a) Jeżeli Komisja stwierdzi, że pomoc jest niezgodna ze wspólnym rynkiem, sąd krajowy wydaje nakaz zdeponowania środków na zablokowanym koncie, w celu zwrócenia ich organowi państwa przyznającemu pomoc (wraz z odsetkami od bezprawnej pomocy).
- b) Jeżeli Komisja stwierdzi, że pomoc jest zgodna ze wspólnym rynkiem, stwierdzenie to zwalnia sąd krajowy z obowiązku wydania nakazu zwrotu pełnego wymiaru pomocy, który wynika z prawa wspólnotowego⁽⁹⁷⁾. Sąd może więc na podstawie prawa krajowego⁽⁹⁸⁾ wydać nakaz uwolnienia kwoty pomocy na rzecz beneficjenta. Jednakże, jak opisano w sekcji 2.2.3, sąd krajowy pozostaje zobligowany prawem wspólnotowym do wydania nakazu zwrotu odsetek naliczanych za okres, kiedy pomoc była niezgodna z prawem⁽⁹⁹⁾. Odsetki te będą więc musiały zostać zapłacone organowi państwa przyznającemu pomoc.

2.3. Rola sądów krajowych w wykonaniu decyzji Komisji nakazujących zwrot pomocy

63. Do sądów krajowych mogą także trafiać sprawy dotyczące pomocy państwa, w przypadkach gdy Komisja nakazała zwrot pomocy. Pomimo że większość takich spraw dotyczy unieważnienia krajowego nakazu zwrotu pomocy, osoby trzecie mogą również wnosić roszczenia o odszkodowanie od władz krajowych za niewykonanie decyzji Komisji o zwrocie pomocy.

2.3.1. Kwestionowanie ważności krajowego nakazu zwrotu pomocy

64. Zgodnie z art. 14 ust. 3 rozporządzenia proceduralnego państwa członkowskie muszą bezzwłocznie wykonać decyzje dotyczące zwrotu pomocy. Zwrot pomocy odbywa się zgodnie z procedurami przewidzianymi ustawodawstwem krajowym, pod warunkiem że pozwalają one na natychmiastowe i skuteczne wyegzekwowanie decyzji nakazującej odzyskanie pomocy państwa. W przypadku gdy krajowe przepisy proceduralne nie umożliwiają natychmiastowego lub skutecznego zwrotu pomocy, sąd krajowy musi odmówić zastosowania takich przepisów⁽¹⁰⁰⁾.
65. Ważność nakazów odzyskania pomocy wydanych przez krajowe władze w celu wykonania decyzji Komisji nakazującej odzyskanie pomocy jest niekiedy kwestionowana przed sądem krajowym. Reguły tego typu postępowania zostały szczegółowo określone w zawiadomieniu dotyczącym odzyskiwania pomocy wydanym przez Komisję w 2007 r.⁽¹⁰¹⁾, którego główne elementy streszczono poniżej niniejszej sekcji.
66. Sąd krajowy nie może w szczególności kwestionować ważności decyzji Komisji, jeżeli powód miał możliwość zaskarżenia tej decyzji bezpośrednio w sądach wspólnotowych⁽¹⁰²⁾. Oznacza to również, że w przypadkach, w których zaskarżenie decyzji na podstawie art. 230 Traktatu byłoby możliwe, sąd krajowy nie może zawiesić egzekucji decyzji nakazującej odzyskanie pomocy z przyczyn związanych z ważnością decyzji Komisji⁽¹⁰³⁾.
67. W przypadku, gdy nie jest jasne, czy powód może wnieść o stwierdzenie nieważności decyzji na podstawie art. 230 Traktatu (np. ponieważ środek pomocy był programem pomocy o szerokim zasięgu, w przypadku którego powód może nie być w stanie wykazać, że dotyczył on jej indywidualnie), sąd krajowy musi zasadniczo zapewnić ochronę prawną. Jednak nawet w takim wypadku sędzia krajowy musi zwrócić się o orzeczenie w trybie prejudycjalnym na podstawie art. 234 Traktatu, jeżeli postępowanie krajowe dotyczy ważności i zgodności z prawem decyzji Komisji⁽¹⁰⁴⁾.

⁽⁹⁷⁾ Sprawa C-199/06, CELF i Ministre de la Culture et de la Communication, przywołana powyżej w przypisie 36, pkt 46 i 55.

⁽⁹⁸⁾ Zob. pkt 35 powyżej.

⁽⁹⁹⁾ Sprawa C-199/06, CELF i Ministre de la Culture et de la Communication, przywołana powyżej w przypisie 36, pkt 52 i 55.

⁽¹⁰⁰⁾ Sprawa C-232/05, Komisja przeciwko Francji, („Scott”), przywołana powyżej w przypisie 34, pkt 49 do 53.

⁽¹⁰¹⁾ Zawiadomienie Komisji – zapewnienie skutecznego wykonania decyzji Komisji nakazujących państwom członkowskim odzyskanie pomocy przyznanej bezprawnie i niezgodnej ze wspólnym rynkiem, przywołane powyżej w przypisie 52, pkt 55 do 59.

⁽¹⁰²⁾ Zob. odniesienia przywołane w przypisie 34.

⁽¹⁰³⁾ Sprawa C-232/05, Komisja przeciwko Francji, („Scott”), przywołana powyżej w przypisie 34, pkt 59 i 60.

⁽¹⁰⁴⁾ Zob. sprawa C-119/05 Lucchini, przywołana powyżej w przypisie 32, pkt 53.

68. W tych okolicznościach przyznanie czasowego zawieszenia podlega bardzo restrykcyjnym wymogom prawnym określonym w orzeczeniach „Zuckerfabrik”⁽¹⁰⁵⁾ i „Atlanta”⁽¹⁰⁶⁾; sąd krajowy może zawiesić nakazy zwrotu pomocy jedynie pod następującymi warunkami: (i) sąd ma poważne wątpliwości odnośnie do ważności aktu wspólnotowego; jeżeli ważność kwestionowanego aktu nie jest już w trakcie rozpatrywania przez ETS, sąd krajowy musi sam skierować kwestię do ETS; (ii) musi występować nagle konieczność w tym sensie, że tymczasowe zawieszenie jest niezbędne w celu uniknięcia poważnych i nieodwracalnych szkód wobec strony wnoszącej o zawieszenie oraz (iii) sąd musi należycie uwzględnić interes Wspólnoty. Dokonując oceny wszystkich powyższych warunków, sąd krajowy musi przestrzegać wszelkich orzeczeń sądów wspólnotowych dotyczących zgodności z prawem decyzji Komisji lub stosowania tymczasowego zawieszenia na poziomie Wspólnoty⁽¹⁰⁷⁾.

2.3.2. Odszkodowania za niewykonanie decyzji nakazującej odzyskanie środków

69. Tak jak w przypadku naruszenia obowiązku stosowania okresu zawieszenia, niewykonanie przez władze państw członkowskich decyzji nakazującej odzyskanie środków na podstawie art. 14 rozporządzenia proceduralnego może doprowadzić do powstania roszczeń o odszkodowanie zgodnie z orzeczeniami „Francovich” i „Brasserie du Pêcheur”⁽¹⁰⁸⁾. Zdaniem Komisji sposób traktowania tego typu roszczeń o odszkodowanie odpowiada zasadom dotyczącym przypadków naruszenia obowiązku stosowania okresu zawieszenia⁽¹⁰⁹⁾. Dzieje się tak dlatego, że (i) obowiązek odzyskania udzielonej pomocy ma na celu ochronę tych samych praw, co obowiązek stosowania okresu zawieszenia oraz (ii) decyzja Komisji nakazująca odzyskanie pomocy nie pozostawia władzom krajowym żadnej swobody decyzyjnej; przypadki naruszenia obowiązku odzyskania pomocy są w związku z tym traktowane z zasady jako wystarczająco poważne. Wskutek tego skuteczność roszczenia o odszkodowanie za niewykonanie decyzji Komisji nakazującej odzyskanie środków będzie zależeć od tego, czy powód może wykazać, że strata, którą poniósł, była bezpośrednim skutkiem opóźnionego odzyskania pomocy⁽¹¹⁰⁾.

2.4. Przepisy proceduralne oraz legitymacja procesowa przez sądami krajowymi

2.4.1. Zasady ogólne

70. Sądy krajowe są zobowiązane do wyegzekwowania obowiązku stosowania okresu zawieszenia i ochrony praw jednostek przed bezprawną pomocą państwa. Zasadniczo w tego typu postępowaniach zastosowanie mają krajowe przepisy proceduralne⁽¹¹¹⁾. W oparciu jednak o główne zasady prawa wspólnotowego, stosowanie prawa krajowego w tych okolicznościach podlega dwóm istotnym warunkom:

a) krajowe przepisy proceduralne obowiązujące w przypadku roszczeń na podstawie art. 88 ust. 3 Traktatu nie mogą być mniej korzystne niż te, które regulują kwestie roszczeń w prawie krajowym (zasada równoważności)⁽¹¹²⁾; oraz

b) krajowe przepisy proceduralne nie mogą nadmiernie utrudniać lub praktycznie uniemożliwiać wykonania praw przyznanych na mocy przepisów wspólnotowych (zasada skuteczności)⁽¹¹³⁾.

⁽¹⁰⁵⁾ Sprawy połączone C-143/88 i 92/89, Zuckerfabrik Süderdithmarschen i Zuckerfabrik Soest przeciwko Hauptzollamt Itzehoe i Hauptzollamt Paderborn, [1991] Rec. I-415, pkt 33.

⁽¹⁰⁶⁾ Sprawa C-465/93, Atlanta Fruchthandelsgesellschaft i in. v Bundesamt für Ernährung und Forstwirtschaft, [1995] Rec. I-3761, pkt 51.

⁽¹⁰⁷⁾ Dalsze wytyczne można znaleźć w zawiadomieniu o odzyskaniu pomocy z 2007 r., pkt 59.

⁽¹⁰⁸⁾ Zob. odniesienia przywołane w przypisie 77.

⁽¹⁰⁹⁾ Zob. pkt 2.2.4 powyżej.

⁽¹¹⁰⁾ Zob. pkt 48 do 51 powyżej.

⁽¹¹¹⁾ Sprawa C-368/04, Transalpine Ölleitung in Österreich, przywołana powyżej w przypisie 8, pkt 45; oraz sprawa C-526/04, Laboratoires Boiron, [2006] Zb.Orz. I-7529, pkt 51.

⁽¹¹²⁾ Sprawa C-368/04, Transalpine Ölleitung in Österreich, przywołana powyżej w przypisie 8, pkt 45; połączone sprawy C-392/04 i C-422/04, i-21 Niemcy, [2006] Zb.Orz. I-8559, pkt 57; oraz sprawa 33/76, Rewe, [1976] Zb.Orz. s. 1989, pkt 5.

⁽¹¹³⁾ Sprawa C-368/04, Transalpine Ölleitung in Österreich, przywołana powyżej w przypisie 8, pkt 45; sprawa C-174/02 Streekgewest, [2005] Zb.Orz. I-85, pkt 18; oraz sprawa 33/76, Rewe, przywołana powyżej w przypisie 111, pkt 5.

71. Biorąc pod uwagę pierwszeństwo prawa wspólnotowego, sądy krajowe muszą odmówić stosowania krajowych przepisów proceduralnych, jeżeli ich zastosowanie narusza zasady określone w pkt 70⁽¹¹⁴⁾.

2.4.2. Legitymacja procesowa

72. Zasada skuteczności ma bezpośredni wpływ na legitymację procesową potencjalnych powodów w sprawach przed sądami krajowymi na mocy art. 88 ust. 3 Traktatu. W tej kwestii prawo wspólnotowe wymaga, aby krajowe przepisy dotyczące legitymacji procesowej nie podważały prawa do skutecznej ochrony sądowej⁽¹¹⁵⁾. W związku z tym reguły krajowe nie mogą ograniczać liczby uprawnionych do występowania przed sądem jedynie do konkurentów beneficjenta⁽¹¹⁶⁾. Osoby trzecie, których nie dotyczy zakłócenie konkurencji wynikające z tego środka pomocy, mogą również posiadać wystarczający interes prawny o innym charakterze (jak wykazano w sprawach z zakresu prawa podatkowego), wnosząc o rozpoczęcie postępowania przed sądem krajowym⁽¹¹⁷⁾.

2.4.3. Kwestie legitymacji w sprawach podatkowych

73. Orzecznictwo cytowane w pkt 72 ma szczególne znaczenie odnośnie do pomocy państwa przyznanej w formie zwolnienia z podatków i innych zobowiązań finansowych. W tego typu przypadkach nierzadko osoby, które nie odnoszą korzyści z tego samego zwolnienia, kwestionują własne obciążenie podatkowe na podstawie art. 88 ust. 3 Traktatu⁽¹¹⁸⁾.
74. Jednakże, w oparciu o orzecznictwo sądów wspólnotowych, płatnik podatków będący osobą trzecią może powołać się na obowiązek stosowania okresu zawieszenia jedynie w przypadku, gdy płatność podatków stanowi w jego przypadku integralną część niezgodnego z prawem środka pomocy państwa⁽¹¹⁹⁾. Jest to przypadek, w którym, na mocy odpowiednich przepisów krajowych, przychody z podatków są zarezerwowane wyłącznie na finansowanie niezgodnej z prawem pomocy państwa i mają bezpośredni wpływ na kwotę pomocy państwa przyznanej z naruszeniem art. 88 ust. 3 Traktatu⁽¹²⁰⁾.
75. Jeżeli zwolnienia podatkowe dotyczą podatków ogólnych, kryteria te nie są zwykle spełnione. W związku z tym przedsiębiorstwo zobowiązane do płacenia tego typu podatków nie może zasadniczo wnosić o uznanie zwolnienia podatkowego przyznanego innej osobie za sprzeczne z art. 88 ust. 3 Traktatu⁽¹²¹⁾. Wynika to również z utrwalonego orzecznictwa, które stanowi, że rozszerzenie niezgodnego z prawem zwolnienia podatkowego na powoda nie jest odpowiednim środkiem zaradczym na naruszenie art. 88 ust. 3 Traktatu. Taki środek nie wyeliminowałby negatywnego wpływu bezprawnej pomocy na konkurencję, a wręcz odwrotnie, doprowadziłby do jego zwiększenia⁽¹²²⁾.

2.4.4. Gromadzenie dowodów

76. Zasada skuteczności może również wpływać na proces gromadzenia dowodów. Przykładowo, jeżeli ciężar dowodowy przy konkretnym roszczeniu uniemożliwia lub nadmiernie utrudnia uzasadnienie roszczenia przez powoda (np. gdy nie jest on w posiadaniu koniecznych dokumentów), sąd krajowy zobowiązany jest wykorzystać wszelkie sposoby dostępne w krajowym prawie proceduralnym w celu umożliwienia powodowi dostępu do dowodów. W przypadkach przewidzianych prawem krajowym może to obejmować obowiązek wydania przez sąd krajowy nakazu udostępnienia powodowi przez stronę pozwaną lub stronę trzecią koniecznych dokumentów⁽¹²³⁾.

⁽¹¹⁴⁾ Sprawa 106/77 Amministrazione delle finanze dello Stato przeciwko Simmenthal, [1978] Zb.Orz. s. 629, pkt 21 i 24.

⁽¹¹⁵⁾ Sprawa C-174/02, Streekgewest, przywołana powyżej w przypisie 112, pkt 18.

⁽¹¹⁶⁾ Sprawa C-174/02, Streekgewest, przywołana powyżej w przypisie 112, pkt 14–21.

⁽¹¹⁷⁾ Sprawa C-174/02, Streekgewest, przywołana powyżej w przypisie 112, pkt 19.

⁽¹¹⁸⁾ Zob. statystyki w pkt 3 powyżej. Nałożenie wyjątkowo wysokich obciążeń podatkowych na niektóre sektory lub producentów również może stanowić pomoc państwa na rzecz innych przedsiębiorstw, zob. sprawa C-487/06 P British Aggregates Association przeciwko Komisji, wyrok z dnia 22 grudnia 2008 r., jeszcze nie opublikowany, pkt 81–86.

⁽¹¹⁹⁾ Sprawa C-174/02, Streekgewest, przywołana powyżej w przypisie 112, pkt 19.

⁽¹²⁰⁾ Sprawy połączone C-393/04 i C-41/05, Air Liquide, przywołane powyżej w przypisie 13, pkt 46; połączone sprawy C-266/04 do C-270/04, C-276/04 i C-321/04 do C-325/04, Casino France i in., [2005] Zb.Orz. I-9481, pkt 40; oraz sprawa C-174/02, Streekgewest, przywołana powyżej w przypisie 112, pkt 26.

⁽¹²¹⁾ Sprawy połączone C-393/04 i C-41/05, Air Liquide, przywołane powyżej w przypisie 13, pkt 48; połączone sprawy C-266/04 do C-270/04, C-276/04 i C-321/04 do C-325/04, Casino France i in., przywołane powyżej w przypisie 119, pkt 43 i 44.

⁽¹²²⁾ Sprawy połączone C-393/04 i C-41/05, Air Liquide, przywołane powyżej w przypisie 13, pkt 45.

⁽¹²³⁾ Sprawa C-526/04, Laboratoires Boiron, przywołana powyżej w przypisie 110, pkt 55 i 57.

3. WSPARCIE KOMISJI DLA SĄDÓW KRAJOWYCH

77. Zgodnie z art. 10 Traktatu instytucje europejskie oraz państwa członkowskie mają wzajemny obowiązek lojalnej współpracy, mając na uwadze osiągnięcie celów Traktatu WE. W związku z tym art. 10 Traktatu zakłada, że Komisja musi wspierać sądy krajowe w stosowaniu przez nie prawa wspólnotowego⁽¹²⁴⁾. I odwrotnie, sądy krajowe mogą być zobowiązane do wspierania Komisji w wykonywaniu jej zadań⁽¹²⁵⁾.
78. Biorąc pod uwagę kluczową rolę sądów krajowych przy egzekwowaniu zasad dotyczących pomocy państwa, Komisja jest zobowiązana do udzielenia wsparcia sądom krajowym, gdy uznają one, że jest to konieczne do wydania orzeczenia w toczącej się sprawie. Mimo że Zawiadomienie o współpracy wydane w 1995 r. przewiduje możliwość zwracania się sądów krajowych o wsparcie do Komisji, sądy krajowe nie korzystały do tej pory regularnie z tej możliwości. Dlatego też Komisja wyraża chęć ponownego nawiązania ściślejszej współpracy z sądami krajowymi poprzez zapewnienie bardziej praktycznych i przystępnych mechanizmów wsparcia. Czyniąc to, Komisja opiera się na Zawiadomieniu o współpracy w przeciwdziałaniu monopolum⁽¹²⁶⁾.
79. Wsparcie Komisji dla sądów krajowych może przybrać dwie różne formy:
- a) Sąd krajowy może zwrócić się do Komisji o przekazanie odpowiednich informacji znajdujących się w jej posiadaniu (zob. sekcja 3.1).
 - b) Sąd krajowy może zwrócić się do Komisji o wydanie opinii w sprawie stosowania zasad dotyczących pomocy państwa (zob. sekcja 3.2).
80. Wspierając sądy krajowe Komisja musi przestrzegać swoich obowiązków dochowania tajemnicy zawodowej i ochrony własnego funkcjonowania i niezależności⁽¹²⁷⁾. Wypełniając swoje obowiązki wobec sądów krajowych na podstawie art. 10 Traktatu Komisja jest więc zobowiązana do zachowania neutralności i obiektywności. Ponieważ pomoc Komisji udzielana sądom krajowym jest częścią obowiązku ochrony interesu publicznego, Komisja nie zamierza służyć prywatnym interesom stron postępowania toczącego się przed sądem krajowym. W związku z tym Komisja nie rozpatruje argumentów żadnej ze stron postępowania przed sądem krajowym odnośnie do pomocy udzielanej przez nią sądom krajowym.
81. Wsparcie udzielane sądom krajowym na podstawie niniejszego zawiadomienia jest dobrowolne i nie ma wpływu na możliwość lub obowiązek⁽¹²⁸⁾ zwrócenia się przez sąd krajowy do ETS o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym odnośnie do interpretacji ważności prawa wspólnotowego zgodnie z art. 234 Traktatu.

3.1. Przekazywanie informacji sądom krajowym

82. Obowiązek wspierania sądów krajowych przez Komisję w stosowaniu zasad dotyczących pomocy państwa obejmuje obowiązek przekazywania im odpowiednich informacji będących w posiadaniu Komisji⁽¹²⁹⁾.

⁽¹²⁴⁾ Sprawa C-39/94, SFEL i in., przywołana powyżej w przypisie 8, pkt 50; nakaz z dnia 13 lipca 1990 r. w sprawie C-2/88 Imm., Zvartveld i in., [1990] Rec. I-3365, pkt 16 do 22; oraz sprawa 234/89, Delimitis v Henninger Bräu, [1991] Rec. I-935, pkt 53.

⁽¹²⁵⁾ Sprawa C-94/00, Roquette Frères, [2002], Rec. I-9011, pkt 31.

⁽¹²⁶⁾ Zawiadomienie Komisji w sprawie współpracy pomiędzy Komisją i sądami w państwach członkowskich UE odnośnie do stosowania art. 81 i 82 Traktatu WE (Dz.U. C 101 z 27.4.2004, s. 54), pkt 15 do 30.

⁽¹²⁷⁾ Nakaz z dnia 6 grudnia 1990 r. w sprawie C-2/88 Imm., Zvartveld i in., [1990] Rec. I-4405, pkt 10 i 11; oraz sprawa T-353/94, Postbank przeciwko Komisji, [1996] Rec. II-921, pkt 93.

⁽¹²⁸⁾ W oparciu o art. 234 WE sąd krajowy, którego orzeczenia nie podlegają zaskarżeniu, jest w niektórych okolicznościach zobowiązany zwrócić się do ETS o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym.

⁽¹²⁹⁾ Sprawa C-39/94, SFEL i in., przywołana powyżej w przypisie 8, pkt 50; nakaz z dnia 13 lipca 1990 r. w sprawie C-2/88 Imm., Zvartveld i in., przywołanej powyżej w przypisie 123, pkt 17 do 22; sprawa C-234/89, Delimitis przeciwko Henninger Bräu, przywołana powyżej w przypisie 123, pkt 53; oraz sprawa T-353/94, Postbank przeciwko Komisji, przywołana powyżej w przypisie 126, pkt 64 i 65.

83. Sąd krajowy może, między innymi, zwrócić się do Komisji o udzielenie następujących informacji:

- a) Informacji dotyczących toczącej się procedury Komisji; może to obejmować, między innymi, informacje o tym, czy przed Komisją toczy się procedura dotycząca konkretnego środka pomocy, czy konkretny środek pomocy został należycie zgłoszony zgodnie z art. 88 ust. 3 Traktatu, czy Komisja wszczęła dochodzenie formalne i czy Komisja podjęła już decyzję⁽¹³⁰⁾. W przypadku braku decyzji, sąd krajowy może zwrócić się do Komisji z pytaniem o ewentualny termin jej podjęcia;
- b) Dodatkowo sądy krajowe mogą zwrócić się do Komisji o przekazanie dokumentów będących w jej posiadaniu. Mogą to być teksty istniejących decyzji Komisji, które nie zostały dotąd opublikowane na stronie internetowej Komisji, dane, statystyki, analizy rynku i analizy ekonomiczne.

84. W celu zapewnienia skuteczności współpracy z sądami krajowymi wnioski o przekazanie informacji będą rozpatrywane w najkrótszym możliwym terminie. Komisja podejmie starania w celu przekazania poszukiwanych informacji sądom krajowym w terminie jednego miesiąca od daty wniosku. Gdy Komisja uzna za konieczne zwrócić się do sądu krajowego o dalsze wyjaśnienia, bieg terminu jednego miesiąca rozpoczyna się od dnia otrzymania wyjaśnienia. W przypadku gdy Komisja musi skonsultować się z osobami trzecimi, których bezpośrednio dotyczą przekazywane informacje, bieg terminu jednego miesiąca rozpoczyna się od dnia zakończenia konsultacji. Może to być przykładowo sytuacja, w której pewien rodzaj informacji przekazywany jest przez osobę prywatną⁽¹³¹⁾, lub gdy informacje przekazane przez państwo członkowskie są przedmiotem wniosku sądu z innego państwa członkowskiego.

85. Przekazując informacje do sądów krajowych, Komisja jest zobowiązana do podtrzymania gwarancji zapewnionych osobom fizycznym i prawnym na mocy art. 287 Traktatu⁽¹³²⁾. Artykuł 287 Traktatu zakazuje ujawniania przez członków, urzędników i innych pracowników Komisji informacji objętych obowiązkiem dochowania tajemnicy zawodowej. Może to obejmować informacje poufne i tajemnice handlowe.

86. Artykuły 10 i 287 Traktatu nie prowadzą do całkowitego zakazu przekazywania przez Komisję informacji objętych tajemnicą służbową sądom krajowym. Jak potwierdzają sądy wspólnotowe, obowiązek lojalnej współpracy wymaga od Komisji, aby przekazywała sądom krajowym wszelkie informacje, o które wnioskuje sądy⁽¹³³⁾. Obejmuje to również informacje objęte obowiązkiem tajemnicy służbowej.

87. Gdy Komisja przekazuje informacje objęte tajemnicą służbową sądowi krajowemu, przypomina ona sądowi o jego obowiązkach wynikających z przepisów art. 287 Traktatu. Komisja zwraca się do sądu krajowego z pytaniem, czy jest w stanie zagwarantować i czy zagwarantuje on ochronę tego typu informacji poufnych oraz tajemnic handlowych. W przypadku, gdy sąd krajowy nie jest w stanie udzielić stosownej gwarancji, Komisja nie przekazuje odnośnych informacji⁽¹³⁴⁾. Jeśli jednak sąd krajowy jest w stanie udzielić takiej gwarancji, Komisja przekazuje stosowne informacje.

⁽¹³⁰⁾ Po otrzymaniu takiej informacji sąd krajowy może zwrócić się o otrzymywanie regularnych informacji na ten temat.

⁽¹³¹⁾ Sprawa T-353/94, Postbank przeciwko Komisji, przywołana powyżej w przypisie 126, pkt 91.

⁽¹³²⁾ Sprawa C-234/89, Delimitis przeciwko Henninger Bräu, przywołana powyżej w przypisie 123, pkt 53; oraz sprawa T-353/94, Postbank przeciwko Komisji, przywołana powyżej w przypisie 126, pkt 90.

⁽¹³³⁾ Sprawa C-353/94, Postbank przeciwko Komisji, przywołana powyżej w przypisie 126, pkt 64; oraz nakaz z dnia 13 lipca 1990 r. w sprawie C-2/88, Zwartveld i in., przywołanej powyżej w przypisie 123, pkt 16 do 22.

⁽¹³⁴⁾ Sprawa C-353/94, Postbank przeciwko Komisji, przywołana powyżej w przypisie 126, pkt 93; oraz nakaz z dnia 6 grudnia 1990 r. w sprawie C-2/88 Imm., Zwartveld i in., przywołanej powyżej w przypisie 126, pkt 10 do 11.

88. Istnieją również inne przypadki, w których Komisja może nie przekazać informacji sądowi krajowemu. W szczególności Komisja może odmówić przekazania informacji sądowi krajowemu, jeżeli ich przekazanie zakłóciłoby funkcjonowanie i niezależność Wspólnot. Może to nastąpić w przypadku, gdy ujawnienie informacji zagrażałoby wykonaniu zadań powierzonych Komisji⁽¹³⁵⁾ (np. informacje dotyczące wewnętrznego procesu decyzyjnego Komisji).

3.2. Opinie w kwestiach dotyczących stosowania przepisów w zakresie pomocy państwa

89. Gdy sąd krajowy zostaje wezwany do stosowania przepisów w zakresie pomocy państwa w toczącym się postępowaniu, musi on przestrzegać wszelkich odpowiednich przepisów wspólnotowych w dziedzinie pomocy państwa oraz istniejącego orzecznictwa sądów wspólnotowych. Dodatkowo sąd krajowy może czerpać wskazówki z praktyki decyzyjnej Komisji oraz z zawiadomień i wytycznych dotyczących stosowania zasad pomocy państwa wydanych przez Komisję. Mogą jednak wystąpić okoliczności, w których narzędzia te nie zapewniają sądowi krajowemu satysfakcjonujących wskazań dotyczących danych kwestii. W świetle zobowiązań wynikających z art. 10 Traktatu oraz biorąc pod uwagę znaczącą i złożoną rolę sądów krajowych w egzekwowaniu przepisów dotyczących pomocy państwa, Komisja oferuje sądom krajowym możliwość zwrócenia się do niej o opinię dotyczącą odpowiednich kwestii związanych ze stosowaniem zasad w zakresie pomocy państwa⁽¹³⁶⁾.
90. Tego typu opinie Komisji mogą zasadniczo dotyczyć wszelkich kwestii ekonomicznych, faktycznych lub prawnych, które wynikną w kontekście postępowania krajowego⁽¹³⁷⁾. Kwestie dotyczące interpretacji prawa wspólnotowego oczywiście także mogą powodować, że sądy krajowe zwracają się do ETS o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym na podstawie art. 234 Traktatu. Jeżeli prawo krajowe nie przewiduje żadnych dalszych środków odwoławczych od orzeczenia sądu, wówczas odwołanie się do procedury wydania orzeczenia w trybie prejudycjalnym jest zasadniczo obowiązkowe⁽¹³⁸⁾.
91. Przedmiotem opinii Komisji może być między innymi:
- a) Stwierdzenie, czy określony środek kwalifikuje się jako pomoc państwa w rozumieniu art. 87 Traktatu, a jeżeli tak, to jak należy obliczyć dokładną kwotę pomocy. Tego typu opinie mogą wiązać się z każdym z kryteriów z art. 87 Traktatu (to znaczy istnienie przewagi, przyznanej przez państwo członkowskie lub ze środków państwa, możliwe zakłócenie konkurencji oraz wpływ na handel pomiędzy państwami członkowskimi).
 - b) Stwierdzenie, czy dany środek pomocy spełnia wymogi rozporządzenia w sprawie wyłączeń grupowych, w związku z tym niepotrzebne jest jakiegokolwiek osobne zgłoszenie oraz nie zachodzi obowiązek stosowania okresu zawieszenia na podstawie art. 88 ust. 3 Traktatu.
 - c) Stwierdzenie, czy określony środek pomocy kwalifikuje się do konkretnego programu pomocy, który został zgłoszony i zatwierdzony przez Komisję, lub czy w inny sposób kwalifikuje się jako istniejąca pomoc. Także w takich przypadkach nie stosuje się okresu zawieszenia na podstawie art. 88 ust. 3 Traktatu.

⁽¹³⁵⁾ Nakaz z dnia 6 grudnia 1990 r. w sprawie C-2/88 Imm., Zwartveld i in., przywołanej powyżej w przypisie 126, pkt 11; sprawa C-275/00, First i Franex, [2002] Zb.Orz. s. I-10943, pkt 49; oraz sprawa T-353/94, Postbank przeciwko Komisji, przywołana powyżej w przypisie 126, pkt 93.

⁽¹³⁶⁾ Zob. sprawa C-39/94, SFEL i in., przywołana powyżej w przypisie 8, pkt 50.

⁽¹³⁷⁾ Zob. jednak także pkt 92.

⁽¹³⁸⁾ Jeżeli interpretację prawa WE można jasno wywieść z istniejącego orzecznictwa lub jeżeli nie pozostawia ona miejsca na uzasadnioną wątpliwość, sąd, którego orzeczenia nie podlegają zaskarżeniu według prawa krajowego, nie ma obowiązku zwracać się do ETS o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym, chociaż ma do tego prawo. Zob. sprawa 283/81 Cilfit i in. [1982] Rec. 3415, pkt 14–20 oraz sprawy połączone C-428/06 i C-434/06 Unión General de Trabajadores de la Rioja [2008] Zb.Orz. I-0000, wyrok z dnia 11 września 2008 r., jeszcze nie opublikowany, pkt 42 i 43.

- d) Stwierdzenie, czy istnieją okoliczności wyjątkowe (w rozumieniu orzeczenia „SFEI”⁽¹³⁹⁾), które uniemożliwiłyby wydanie przez sąd krajowy nakazu zwrotu pełnego wymiaru pomocy na mocy prawa wspólnotowego.
- e) W przypadku, gdy sąd krajowy jest zobowiązany wydać nakaz zwrotu odsetek, może zwrócić się do Komisji o pomoc w obliczeniu odsetek oraz stosowanej stopy procentowej.
- f) Wstępne warunki prawne dla roszczeń o odszkodowanie na mocy prawa wspólnotowego oraz kwestie obliczenia kwoty odszkodowań za poniesione szkody.
92. Zgodnie z pkt 20 ocena zgodności środka pomocy ze wspólnym rynkiem na mocy art. 87 ust. 2 oraz art. 87 ust. 3 Traktatu leży wyłącznie w gestii Komisji. Sądy krajowe nie są uprawnione do dokonania oceny zgodności środka pomocy ze wspólnym rynkiem. Mimo że Komisja nie może więc przekazywać opinii co do takiej zgodności, sądy krajowe mogą zwracać się o informacje proceduralne dotyczące tego, czy Komisja jest w trakcie dokonywania oceny zgodności określonego środka pomocy (lub zamierza dokonać takiej oceny), a jeżeli tak, to kiedy decyzja ma zostać podjęta⁽¹⁴⁰⁾.
93. Przy wydawaniu opinii Komisja ogranicza się do przekazania sądowi krajowemu faktów oraz wyjaśnień ekonomicznych lub prawnych, bez analizy merytorycznej sprawy rozpoznawanej przez sąd krajowy. Ponadto, inaczej niż w przypadku niepodważalnej interpretacji prawa wspólnotowego przez sądy wspólnotowe, opinia Komisji nie jest prawnie wiążąca dla sądu krajowego.
94. W celu zapewnienia jak największej skuteczności współpracy z sądami krajowymi wnioski o opinię Komisji będą rozpatrywane w jak najkrótszym terminie. Komisja podejmie starania w celu przekazania żądanej opinii sądom krajowym w terminie czterech miesięcy od daty wniosku. Gdy Komisja uzna za konieczne zwrócić się do sądu krajowego o dalsze wyjaśnienia dotyczące wniosku, bieg terminu czterech miesięcy liczony jest od dnia otrzymania wyjaśnienia.
95. W tym kontekście należy zauważyć, że ogólny obowiązek ochrony praw indywidualnych przez sąd krajowy na podstawie art. 88 ust. 3 Traktatu dotyczy również okresu, w którym Komisja przygotowuje żadaną opinię. Jak wskazano w pkt 62, obowiązek ochrony praw indywidualnych przez sąd krajowy na podstawie art. 88 ust. 3 Traktatu istnieje bowiem niezależnie od tego, czy nadal oczekiwane jest stanowisko Komisji, czy też nie⁽¹⁴¹⁾.
96. Jak już wskazano w pkt 80, Komisja nie rozpatruje argumentów stron przed przekazaniem swej opinii sądowi krajowemu. Włączenie opinii Komisji do postępowania krajowego podlega odpowiednim krajowym przepisom proceduralnym, przy uwzględnieniu ogólnych zasad prawa wspólnotowego.

⁽¹³⁹⁾ Zob. odniesienia przywołane w przypisie 50.

⁽¹⁴⁰⁾ Zob. pkt 83.

⁽¹⁴¹⁾ Może to obejmować środki tymczasowe omówione w pkt 2.2.6.

3.3. Kwestie praktyczne

97. W celu rozwijania bardziej skutecznej współpracy i komunikacji między Komisją a sądami krajowymi Komisja podjęła decyzję o utworzeniu punktu kontaktowego, do którego sądy krajowe mogą składać wszelkie wnioski o wsparcie na podstawie sekcji 3.1 i 3.2 oraz wszelkie inne pisemne lub ustne zapytania dotyczące polityki pomocy państwa, jakie mogą pojawić się w trakcie codziennej pracy sądu.

Komisja Europejska
Sekretariat Generalny
B-1049 Bruksela
Belgia
Telefon 0032 2 29 76271
Faks 0032 2 29 98330
Email ec-amicus-state-aid@ec.europa.eu

98. Komisja opublikuje streszczenie dotyczące jej współpracy z sądami krajowymi na podstawie niniejszego zawiadomienia w swoim rocznym sprawozdaniu w sprawie polityki konkurencji. Komisja może również udostępnić swoje opinie i obserwacje na stronie internetowej.

4. POSTANOWIENIA KOŃCOWE

99. Zawiadomienie to zostało wydane w celu zapewnienia pomocy sądom krajowym w stosowaniu zasad dotyczących pomocy państwa. Nie wiąże ono sądów krajowych ani nie wpływa na ich niezależność. Nie wpływa ono również na prawa i obowiązki państw członkowskich ani osób fizycznych lub prawnych na mocy prawa wspólnotowego.
100. Niniejsze zawiadomienie zastępuje zawiadomienie o współpracy z 1995 r.
101. Komisja zamierza przeprowadzić przegląd niniejszego zawiadomienia pięć lat po jego przyjęciu.
-